

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΑΒ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1983 | ΑΡΙΘ. 21-22

== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

Ο ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ.
— Ἐὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἔννοια τῆς ψυχολογίας ἀπὸ τὴν ποιμαντικὴ σκοπιὰ. — Ἰωάννου Φουντούλη, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Θεσ/νίκης, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Βασ. Μουστάκη, Ἡ προφητεία τοῦ Ναοῦ. — Ἐρβιν Ρίνγκελ, Ὁ κίνδυνος τῆς αὐτοκτονίας στοὺς νέους. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἑλληνες Κληρικοὶ στοὺς ἀγῶνες τῆς Φυλῆς. — Ἀλέξανδρου Μ. Σταυροπούλου, Λέκτορας Θεολογικῆς Σχολῆς, Φθινοπωρινά. — Δημήτρη Φερόση, Ἀθηναϊκὸ Λειωνάριο. — Ἀρχμ. Φιλ. Βιτάλη, Ὁ Κληρικὸς κατὰ τὶς ποιμαντικὲς Ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. — Ἐπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀναστασία 3,
Ζωγράφου. Τηλ. 77.87.978.

«Ὁ Ταξίαρχος τῶν ἄνω Δυνάμεων, Μιχαήλ ὁ πρωτοστάτης τῶν θείων ταγμάτων, σήμερον ἡμᾶς πρὸς πανήγυριν συνεκάλεσεν, ὁ κατ' ἐκάστην μεθ' ἡμῶν πορευόμενος, καὶ φυλάττων τοὺς πάντας, ἐκ πάσης τοῦ Διαβόλου περιστάσεως. Δεῦτε οὖν φιλόσοφοι καὶ φιλόχοιστοι, τὰ ἄνθη τῶν ἀρετῶν δορυφάμενοι, καθαρὰς ἐννοίας, καὶ συνειδῶν εὐσιάθμων, τοῦ Ἀρχαγγέλου τὴν Σύναξιν τιμήσωμεν· αὐτὸς γὰρ ἀδιαλείπτως τῷ Θεῷ παριστάμενος, καὶ τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναμέλων, προσεύξει σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ ἀγιαστικὴ ἀποστολὴ καὶ τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας προϋποθέτουν μιὰ προσπάθεια, ποὺ κατευθύνεται στὸ νὰ διαμορφώσῃ μιὰ ὀρισμένη κατάσταση τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως καὶ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ μιὰ ποιότητα ζωῆς, στὴν ὁποία ἐνσαρκώνεται τὸ αἶτημα «εἶ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα» (Β' Κορ. ε', 17).

Αὐτὸ ἐξηγεῖ, γιατί τὸ καθ' ὅλου ποιμαντικὸ ἔργο συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ, περιστατικὰ ἢ συστηματικὰ, ἔχει στενὴ σχέσι πρὸς τὴν ἐπιστήμη, ἢ ὁποία ἐρευνᾷ καὶ περιγράφει τὶς προϋποθέσεις, τοὺς ὅρους, τὴ δομὴ καὶ τὸν δυναμισμό τῆς συνειδήσεως, τῆς βιωματικῆς σφαίρας, τῆς βουλευτικῆς ἐνεργείας καὶ τῆς καθ' ὅλου ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς. Πρόκειται γιὰ τὴν Ψυχολογία, ἢ ὁποία ὀδηγεῖται στὶς γνώσεις τῆς με παρατηρήσεις, συνεντεύξεις ἢ ἐρωτήσεις, στατιστικὲς καὶ πειράματα ἢ καὶ με φιλοσοφικὸ ἀνθρωπολογικὸ στοχασμό.

Τὸ ποιμαντικὸ ἔργο δὲν ἔχει ἰδικόν του ἐπιστημονικὸ ἐξοπλισμό, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ κατανοῇ κατ' αὐτοτελὴ πειραματικὸ τρόπο τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησι καὶ συμπεριφορὰ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰ δεδομένα τῆς Ψυχολογίας καὶ ἰδιαίτερα τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν γιὰ τὰ κίνητρα, τὶς προϋποθέσεις καὶ τὴν ἐξελικτικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς, ὅπως ἐπίσης γιὰ τὴν ὕψη, δομὴ καὶ δυναμικὴ τῶν ἀνθρωπίνων βιωμάτων, ἀποφάσεων καὶ ἐνεργειῶν.

Βέβαια δὲν πρέπει νὰ ἀπολυτοποιηθῇ ἡ σημασία τῆς ἐπιστημονικῆς ψυχολογίας, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει «ἡ» ψυχολογία με τὴν αὐστηρὴν σημασία τῆς λέξεως. Ἡ ψυχολογία δὲν εἶναι ἐνιαία, ὁμογενοῦσα καὶ ἀποκρυσταλλωμένη σὲ ὀργανικὸ σύνολο ἐπιστήμη. Οἱ τομεῖς τῆς ἐρεύνης τῆς καὶ οἱ κατευθύνσεις τῶν ἐργασιῶν τῆς ὄχι μόνο ἔχουν μεγάλη ποικιλία, ἀλλὰ καὶ συχνὰ δύσκολα συμβιβάζονται ἢ συνενώνονται μεταξύ τους. Πρὸ πάντων πρέπει νὰ καταστῇ συνειδητό, ὅτι συχνὰ εἶναι ἀντίθετες μεταξύ τους οἱ ἀντιλήψεις γιὰ τὰ κριτήρια τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὸ τί εἶναι ψυχολογικὴ ἐρευνα.

Οἱ φορεῖς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ λησμονοῦν ὅτι στὴ σημερινὴ ψυχολογία ὑπάρ-

χουν τεράστιες διαφορὲς στὰ ἐπὶ μέρους πεδία τῆς ἐρεύνης καὶ πρὸ πάντων στὰ συστήματα κατανοήσεως καὶ ἐρμηνείας τῶν ψυχικῶν συμβάντων¹.

Χωρὶς νὰ θέλωμε νὰ παρουσιάσωμε ἓνα ἐπιστημονικὸ σύστημα ψυχολογίας με συστηματικὴ κατάταξι τῶν διαφορῶν τάσεών τῆς, θὰ μπορούσαμε ἀπὸ καθαρῶς ποιμαντικὴ σκοπιὰ νὰ κάμωμε μιὰ ἐπισκόπησι τῶν κυριωτέρων ἀπὸ αὐτές²:

1) Ἡ ψυχολογία παρουσιάσθηκε ὡς πειραματικὴ διερεύνησις τῶν φαινομένων τῆς συνειδήσεως. Στὰ πλαίσια αὐτὰ ἔχει π.χ. σημασία γιὰ τὸ ποιμαντικὸ ἔργο καὶ τὴν χριστιανικὴ ἀγωγή ὁ χαρακτήρ τῆς ἐξελικτικῆς πορείας τοῦ ψυχικοῦ βίου.

2) Ἡ ψυχολογία ἔχει κατανοηθῇ ὡς ἐπιστήμη τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς. Ἐδῶ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ μνημονεύσῃ τὶς ἐρευνες τῆς φυσιολογίας, λ.χ. τοῦ Παβλόφ, καὶ ἔπειτα τὴν «ἀφελῆ» ἢ νεώτερη θεωρία τῆς συμπεριφορᾶς (Behaviorismus), στὴν ὁποία παίζει μεγάλο ρόλο ἡ «θεωρία τῆς πληροφορήσεως».

3) Ἡ ψυχολογία παρουσιάσθηκε καὶ ὡς ἐπιστήμη τῆς κατανοήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Παραπέμπομε λ.χ. στὴ σχολὴ τῶν Dilthey καὶ Spranger ἢ στὴν καθ' ὅλου Ἀξιολογικὴ Ψυχολογία, οἱ ὁποῖες εἶχαν κι ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν σημαντικὴ ἐπίδρασι πάνω στὴν Πρακτικὴ Θεολογία.

4) Χαρακτηριστικὴ εἶναι κι ἡ κατευθύνσις τῆς ψυχολογίας ὡς ἐπιστήμης τῆς προσωπικότητος. Αὐτὴ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὴν Παιδαγωγικὴ, ὅπως καὶ γιὰ τὴν Ψυχοθεραπεία, τὴν Ψυχοδιαγνωστικὴ καὶ τὴν Κλινικὴ Ψυχολογία, ποὺ συνεργάζονται με τὴν Ἰατρικὴ.

5) Ἡ ψυχολογία κατενοήθη καὶ ὡς ἐπιστήμη τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου. Πολυάριθμες ἐρευνες, ἀναφερόμενες στὴν ψυχολογία τῶν παιδιῶν, τῶν νέων καὶ τῶν γερόντων ἔχουν ἐπηρεάσει σὲ μεγάλη ἔκτασι τὴ θεωρία τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Σ' αὐτὴ τὴ συνάφεια θὰ μπορούσαμε ν' ἀναφέρωμε τὴν

(Συνέχεια εἰς τὴν σελίδα 270)

1. Reimund Blühm, Begriff und Theorie der Seelsorge, ἐν: Handbuch der Seelsorge, Berlin 1983, σελ. 35-37.

2. H. Thomae - H. Feger, Hauptströmungen der neueren Psychologie, ἐν: Einführung in die Psychologie, ἐκδ. ὑπὸ C. F. Graumann, 1976.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια από τη σελ. 252 του προηγούμενου τεύχους)

Κατά την παλαιά τάξι, που τηρείται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και στο "Άγιον Όρος, στη θεία λειτουργία ψάλλονται μόνο τα αντίφωνα, τα άπολυτικά, το τρισάγιο, το χερουβικό, το θεομητορικό μεγαλυνάριο, το «Εΐδωμεν τὸ φῶς...» καὶ τὸ «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...». Καὶ αὐτὰ σύντομα καὶ ἀπλά, ἐκτὸς μόνο ἀπὸ τὸ «Δύναμις» τοῦ τρισαγίου, τὸ χερουβικό καὶ τὸ κοινωνικό, καθὼς καὶ τὸ «Ἁγαπήσω σε, Κύριε...» στὰ μεγάλα συλλειτουργία. Καὶ τοῦτο γιατί εἶναι καλυπτήριον ὕμνοι, ἔχουν δηλαδὴ προορισμὸ νὰ καλύψουν ὠρισμένες ἱερατικὲς πράξεις ποὺ γίνονται τὴν ὥρα ἐκείνη, ὅπως τὴ μεταβίβαση στὴν καθέδρα, τὴν προπροσκυθεῖ τοῦ ἱερέως καὶ τὴν προσκομιδὴ καὶ τὴ θεία κοινωνία, καθὼς καὶ τὸν ἀσπασμὸ τῶν συλλειτουργῶν - ἀντιστοιχῶς. Οἱ ἱερατικὲς ἐκφωνήσεις, τὰ διακονικά, τὰ ἀναγνώσματα καὶ ὅλες οἱ ἄλλες ἀπαντήσεις τοῦ λαοῦ λέγονται μὲν ἐμμελῶς, ἀλλὰ στὸ λιτὸ ὕφος τῆς ἀπαγγελίας. Ὅσο πιὸ κοντὰ σ' αὐτὸ τὸ ὕφος βρισκόμαστε, τόσο πιὸ παραδοσιακὴ καὶ τόσο πιὸ λειτουργικὰ καὶ λογικὰ σωστὴ εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ψαλμῶν αὐτῶν τῆς θείας λειτουργίας. Καὶ ἀκριβῶς στὴ ναυαλικὴ ἀνατολίτικη ψαλμωδία τῶν ἱερατικῶν ἐκφωνήσεων καὶ τῶν διακονικῶν παρασκευάσεων, στὴ μετατροπὴ τῆς ἐμμελοῦς ἀναγνώσεως τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῶν ἀπαντήσεων τοῦ λαοῦ σὲ ψαλμωδία βρίσκεται ὁ κύριος λόγος τῆς καθυστερήσεως καὶ ὄχι στὸ ὑποτιθέμενο ἢ πραγματικὸ μῆκος τῆς θείας λειτουργίας.

Χωρὶς νὰ ὑποτιμοῦμε τὶς ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου, τὸν ἐσπερινὸ καὶ τὸν ὄρθρο, ὡς λαμπρὲς ἐνκαιρίες προσευχῆς καὶ λατρείας τοῦ Θεοῦ, καὶ χωρὶς νὰ πάσουμε νὰ προτρέψουμε τοὺς πιστοὺς νὰ προσέρχωνται σ' αὐτές, πρέπει νὰ παραδεχθοῦμε πὼς γιὰ τὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν χριστιανῶν ὁ μόνος ἐβδομαδιαῖος χρόνος λατρείας εἶναι ἡ θεία λειτουργία τῆς Κυριακῆς. Τὸ μέτρο καὶ στὴν περίπτωσι αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητο. Οὔτε νὰ βιαζώμαστε καὶ νὰ συστῆλλουμε τὸ χρόνον τῆς λατρείας ἐν ὀνόματι τῆς ταχύτητος καὶ τῆς νευρικότητος ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴ μας, οὔτε πάλι νὰ ὑπερβαίνομε τὰ λογικὰ καὶ ἀνεκτὰ ὄρια τῆς ἀντοχῆς τῶν πιστῶν. Τὸ συνθησιμὸ ἐπιχειρήματα ὅτι στὰ γήπεδα καὶ στὰ θέατρα δὲν κουράζονται νὰ παραμένουν μὲ τὶς ὥρες οἱ ἄνθρωποι εἶναι πάρα πολλὸ ἀσθενὲς σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὴ θεία λατρεία. Οἱ συνθήκες σ' αὐτὴν εἶναι τελείως διάφορες καὶ οἱ ὅροι συμμετοχῆς σ' αὐτὴν εἶναι ἄλλης κατηγορίας. Ἡ λειτουργικὴ μας παράδοσις δείχνει πὼς ἡ χρονικὴ διάρκεια τῶν ἀκολουθιῶν στὶς ἐνορίες δὲν ξεπερνοῦσε τὴ μιὰ μὲ μιὰμιση ὥρα. Μιὰμιση ὥρα περίπου διαρκεῖ καὶ μιὰ σωστὰ τελομένη λειτουργία μαζὶ μὲ δεκάλεπτο ἢ δεκαπεντάλεπτο κήρυγμα. Τὸ λιγώτερο εἶ-

ναι ἀνεπαρκὲς καὶ τὸ περισσότερο ὑπερβολικὸ καὶ ἀδιάκριτο.

Ἐπὶ ὅμως καὶ ἓνας ἄλλος πιὸ ἄμεσος καὶ πιὸ ἀποτελεσματικὸς τρόπος περιορισμοῦ τοῦ μήκους τῆς θείας λειτουργίας. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀπαράδεκτη καὶ ἀντορθόδοξη τακτικὴ τῆς παραλείψεως ἢ συντμήσεως τῶν ἰδίων τῶν εὐχῶν τῆς λειτουργίας. Δὲν θὰ τὸν ἀνέφερα κἀν, γιατί οὔτε θεωρητικὰ οὔτε πρακτικὰ μπορεῖ νὰ δικαιωθῆ μιὰ τέτοιου εἶδους ἐπέμβασις στὰ ἱερὰ κείμενα. Εἶναι μιὰ λύσις «ἐκτὸς νόμου». Οἱ σχετικὲς διατάξεις καὶ οἱ Πατέρες ἐπισημαίνουν τὴν προσοχὴ τοῦ ἱερέως στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ τονίζουν πὼς ἀμαρτάνει βαρύτερα καὶ θανάσιμα ὅταν παραλείπη ἢ συντέμνη ἢ ἀκόμη καὶ διαβάξῃ χωρὶς συναίσθησι τὶς ἱερὲς εὐχὰς τῆς θείας λειτουργίας. Τὸ «Παράγγελμα εἰς ἱερέα», ποὺ ἀποδίδεται στὸν Μ ε γ α Β α σ ἰ λ ε ι ο ἐπιγραμματικὰ λέγει: «Παράστηθι ἐν κατανύξει καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, μὴ περιβλέπων ὄδε κἀκείσε, ἀλλὰ φόβῳ φρικτῷ παριστάμενος τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ. Μηδὲ πρὸς θεραπείαν ἀνθρωπίνην ἐπιστεύσης τὰς εὐχὰς ἢ συντάμης, μηδὲ λάβης πρὸς ὄψον ἀνθρώπου, ἀλλ' ὄρα πρὸς μόνον τὸν προκείμενον βασιλεῖα καὶ τὰς παρεστάσας κύκλους δυνάμεις». Μόνον γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ πράγματος ὡς μνημονεύσουμε μιὰ τέτοια ἀτυχή ἀπόπειρα, ποὺ ἔγινε στὴν ἐκδοσι τῶν τριῶν λειτουργικῶν ἀπὸ τὸν τότε ἐπίσκοπο Βοστώνης καὶ κατόπιν Θυατείρων Ἄ θ η ν α γ ὁ ρ α Κ α β α δ ᾱ («Ἱερὰ Φυλλάς... Βοστώνη 1944»). Ἀπὸ τὶς λειτουργίες Χρυσοστόμου - Βασιλείου παραλείπονται στὴν ἐκδοσι αὐτὴ ἡ εὐχὴ τοῦ β' ἀντιφώνου («Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον τὸν λαόν σου...»), ἡ ἐκτενὴς καὶ ἡ εὐχὴ τῆς, τὰ κατηχούμενα καὶ ἡ εὐχὴ τους, τὰ διακονικά καὶ οἱ δυὸ εὐχὰς τῶν πιστῶν καὶ ἡ εὐχὴ πρὸ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν» («Σοὶ παρακατατιθέμεθα...») καὶ «Ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Θεὸς τοῦ σῶξιν...»), ἡ δὲ εὐχὴ τῆς προσκομιδῆς («Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μόνος ἅγιος...») καὶ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσας ἡμᾶς...») προβλέπεται νὰ λέγεται μόνον ὅταν ὁ ἱερεὺς συλλειτουργῇ μὲ διάκονο. Ἐξ ἄλλου πλήθος περικοπῶν γίνεται στὸ κείμενο τῶν μεγάλων εὐχῶν τῶν λειτουργιῶν καὶ αὐτῆς τῆς κεντρικῆς εὐχῆς τῆς «ἀγίας ἀναφορᾶς». Εὐτυχῶς ἡ τολμηρὴ αὐτὴ πρωτοβουλία δὲν εἶχε συνέχεια. Τὸ κακὸ παράδειγμα τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς δὲν βρῆκε μιμητὲς.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώσουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

Η ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥΜ*

Τοῦ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Γ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ

«Φωνὴ σεισμοῦ»

«1 Ὡ πόλις αἱμάτων, ὅλη ψευδῆς, ἀδικίας πλήρης, οὐ ψηλαφηθήσεται θήρα».

Πάλι ὁ λόγος γιὰ τὸ τέλος τῆς Νινευῆ.

Ὀνομάζεται πόλη αἱμάτων. Ἡ ἀναφορά, ξεκάθαρη. Εἶναι τὸ κέντρο μιᾶς πολεμικῆς Δύναμης, πού κίηματοκυλίει τὴν οἰκουμένην. Ἔργο της, νὰ σπέρνει τὸ θάνατο παντοῦ. Πολλοί, δικά της τέκνα καὶ ἄλλοι λαοί, θύματα ἢ μέλλοντα θύματα, τὴν ὑπολόγριζαν. Τὴν ἀναγνώριζαν οἱ μὲν ἄκρω ἄωτο τῆς εὐδαιμονίας, σὰν κράτος. Οἱ δὲ τὴ ζήλευσαν.

Τῆς Ἱστορίας τὸ διδάγμα, ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ καὶ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, εἶναι πὼς αὐτὴ ἢ ἀπόβλεψη ἀφορᾷ μιὰ πικρὴ χίμαιρα, μιὰ διάφευση. Κανένα πολίτευμα στὴν ὑφήλιο, ἀκόμη καὶ ὅσα εἶναι προῖον ὑψηλῶν ἰδανικῶν, πληρωμένα μὲ μυριάδες νεκρῶν, πού ἔπесαν γι' αὐτά, δὲν εἶναι ὅ,τι οἱ ἄνθρωποι πίστεψαν καὶ πιστεύουν.

Ἄς θυμηθοῦμε τί λέει ὁ Ἐξιοδάνη Παπίνι: «Οἱ λαοὶ πού στηρίζουν ἐλπίδες στοὺς πολιτικούς καὶ στὰ καθεστῶτα καὶ ὄχι στὸ Χριστό, μοιάζουν μὲ τὴν ἄρρωστη γυναίκα, πού ἀναφέρει ὁ Δάντης στὴ «Θεῖα Κωμωδία». Ἡ ἄρρωστη ἐκείνη περιμένει πὼς θ' ἀλάφρωνε τοὺς πόνους τῆς, ἀλλάζοντας διαρκῶς κλινάρι. Ἔτσι καὶ οἱ μάζες πού δὲν ἀπεινίζουν στὸ Χριστό, ἔχουν τὴν ψευδαίσθησι πὼς θὰ θεραπευθοῦν ἀπὸ τὰ δεινὰ τους ἢ τουλάχιστο θὰ τὰ λιγοσταψέφουν, μὲ τὸ νὰ περνοῦν ἀπὸ κρεβάτι σὲ κρεβάτι: μέσα στὸ παγερὸ νοσοκομεῖο τῆς πολιτικῆς».

Ἄς μὴν προσκολληθοῦμε σ' αὐτὴ τὴν ἀπόκριμην ἀποψη. Δὲν ἀληθεύει: πὼς εἶναι ἄχρηστοι οἱ ἀγῶνες καὶ γενικά τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ δημόσια πράγματα. Οἱ ἄρχαῖοι Ἐλληνες ἔκριναν σωστὰ ὅταν καταδίκάζαν σὲ ἀτιμία ὅποιον ἔδειχνε ἀδιαφορία γι' αὐτά. Ἡ πολιτικὴ ἔχει τὴν ἱερότητά της, τὴ θεολογία της. Ἄρκει νὰ φιλοσοφεῖται μὲ τὸ ἀπαιτούμενο μέτρο, μὲ τὴν ἐπιβαλλόμενη ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ἀντίληψη τοῦ σχετικοῦ. Βελτιώνει: πολλὰ στὴ ζωή, ὄχι μόνο ὕλικά ἀλλὰ καὶ πνευματικά. Ἄλλὰ, μόνη, δὲν κατορθώνει, δὲν τὸ ἐπιτρέπει ἢ ἴδιον ἢ φύση της, νὰ δλοκληρώσει τὸ ἔργο πού ἀνέλαβε. Ποτὲ δὲν δίνει χαρὲς καὶ ἀπολαβὲς ἀνήκουσες στὴ μεταφυσικὴ σφαῖρα. Δίνει τὸν ἄρτο, ἀλλὰ πάντα ἰσχύει τὸ «οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος» (Ματθ. δ' 4).

Καὶ καλὰ ἂν πρόκειται γιὰ προηγήμενες, ὄντως δημοκρατικὲς χώρες. Ἄν ὅμως εἶναι θηριώδη τὰ πολιτεύματα, βασισμένα σὲ σάπιες ἀρχὲς καὶ ἰδέες, τυραννίαι πρὸς τὰ ἔσω καὶ πρὸς τὰ ἔξω; Τὸ φαινόμενο εἶναι συχνότερο.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 255 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 τεύχους

Καί, ἀθέλγητα, δείχνει σὰν διέξοδο τὴν ἐπιστροφή στὸ Εὐαγγέλιο, τὸ μόνο καταστατικὸ χάρτη ἀπ' ὅπου τὸ ἀνθρώπινο γένος, ἂν τὸν οἰκειωθεῖ, δὲν θ' ἀποκομίσει ἀπογοήτευση.

«Οὐ ψηλαφηθήσεται θήρα». Γρίφος τὸ κομμάτι αὐτό, ὅπως τὸ ἀποδίδουν οἱ Ο'. Στὸ πρωτότυπο, ἢ ἔννοια εἶναι: πὼς ἢ Νινευῆ δὲν ἀφήνει τὴ λεηλασία.

«2 Φωνὴ μαστίγων καὶ φωνὴ σεισμοῦ τροχῶν καὶ ἵππου διώκοντος καὶ ἄρματος ἀναβράσσοντος 3 καὶ ἱππέως ἀναβαίνοντος καὶ σιλιβούσης ρομφαίας καὶ ἐξαστραπτόντων ὄπλων καὶ πλήθους τραυματιῶν καὶ βαρείας πτώσεως: καὶ οὐκ ἦν πέρασ τοῖς ἔθνεσιν αὐτῆς καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν ἀπὸ πλήθους πορνείας».

Μιὰ εἰκόνα τοῦ τί πρόκειται, σὲ λίγο, νὰ συμβεῖ στὴν πόλη, μὲ τὴν εἴσοδο καὶ τὸ σκόρπισμα στοὺς δρόμους τῆς τῶν ἐχθρῶν. Ἄν καὶ μὲ λίγες πινελιὲς καιωμένη, εἶναι πολὺ παραστατικὴ. Θ' ἄκουε κανεὶς τὰ μαστίγια νὰ ξεσχίζου τὸν ἀέρα. Τὸ θροντερὸ κύλημα τῶν ἄρμάτων καὶ τὸ ποδοβολητὸ τῶν ἀλόγων. Τὰ πολεμικὰ ἀμάξια ν' ἀναπηδοῦν ὄχι τόσο ἀπὸ τὴς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ μάλλον ἐξ αἰτίας τῆς ἀκάθεκτης ὀρμῆς τους, πού θὰ τὰ ἔκανε νὰ πετοῦν. Θὰ λαμποκοποῦσαν τὰ σπαθιά στὰ χεῖρια καὶ θ' ἄστραφταν οἱ λόγχες. Σ' αὐτὴ τὴν ἐπέλαση, ὁ θερισμὸς πολὺς. Θὰ κόβονταν τὰ ἀνθρώπινα στάχια, ἄλλοι πληγωμένοι, ἄλλοι νεκροί. Δίχως πέρασ ὁ ἀριθμὸς τῶν πεσμένων.

Ποῖα ἦταν ἢ αἰτία αὐτῆς τῆς ἐξουθένωσης; Ἡ «πορνεία». Μὲ τὴ λέξη, ὁ προφήτης ἔννοεῖ ὄχι τὴ σαρκικὴ ἔκλυση, τὴ διαφθορὰ τῶν κοινωνικῶν ἠθῶν, ἀλλὰ μάλλον τὴν πολιτικὴ τῆς Ἀσσυρίας, τὴν ἀπομυζητικὴ τῶν λαῶν. Πράγματι, ἦταν μιὰ πολιτικὴ πού, ἐκτός τῆς αἱματοχυσίας, τὴ διεύρινε καὶ ἢ οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευση. Μὲ μιὰ τερατώδη ἀνάπτυξη στὸ ἐμπόριό τους, οἱ Ἀσσύριοι ἀποκόμιζαν καὶ εἰσῆγαν στὴ χώρα τους —καὶ πρῶτα στὴ Νινευῆ— τὸν πλοῦτο τῶν ἐθνῶν.

«Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα τιμωροῦνται: τώρα.

«4 Πόρνη καλὴ καὶ ἐπίχαρις ἡγουμένη φορμάκων, ἢ πωλοῦσα ἔθνη ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς καὶ λαοὺς ἐν τοῖς φαρμάκοις αὐτῆς».

Μὲ τὴν ἐπίγραμματικὴ αὐτὴ κατάληξη, προβάλλεται ἢ ἐνοχλὴ πού ὀδήγησε στὴν καταστροφή. Σὰν μιὰ αἰσχρὴ γυναίκα, πού ἤξερε καὶ χρησιμοποιοῦσε πλῆθος γητειές, ξεπλάνευε ἢ Νινευῆ τὴ γύρω τῆς οἰκουμένην, σαγγηγυόντας τὴ καὶ ρωφώντας τῆς κάθε ἐκμάδα. Θὰ ταίριαζε σ' αὐτὴ τὴ μάγισσα τὸ παράλληλο σύμβολο, πού διαζωγραφεῖ ἕνας ἄλλος προφήτης: «Ἐἶπε πορεύσομαι: ἐπίσω τῶν ἑραστῶν μου τῶν διδόντων μοι τοὺς ἄρτους μου καὶ τὸ ὕδωρ μου καὶ τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὸ ὄθονιά μου, τὸ ἔλαιόν μου καὶ πάντα...» (Ἦσ. 6' 7). (Συνεχίζεται)

Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ(*)

Ποιμαντικές δυνατότητες γιά τήν καταπολέμησή του

Τοῦ Ἑρβίν Ρίνγκελ

Ὁ Μένιγκερ στήν συνάρτηση αὐτὴ ἔχει μιλήσει περὶ «θανασίμου ψυχολογικοῦ σφάλματος», γιά λανθασμένες δηλαδή ἐρμηνεῖες μιᾶς καταστάσεως, καὶ ἔχει ἀναφέρει σὰν κλασικὸ παράδειγμα τὸν τραγικὸ θάνατο τοῦ Ρωμαίου καὶ τῆς Ἰουλιέττας. Πραγματικά, δὲν εἶναι σύμπτωση ὅτι πῆρε εἰδικὰ γιά παράδειγμα τὸ νεαρὸ ἐρωτευμένο ζευγάρι. Διότι ἀναμφίβολα οἱ νέοι εἶναι ιδιαίτερα ἐπιρρεπεῖς σὲ τέτοιου εἴδους λανθασμένες ἐκτιμήσεις. Οἱ αὐτοκτονίες ποὺ προκύπτουν εἶναι ὄχι μόνο ιδιαίτερα τραγικὲς γιὰτὶ πλήττουν νέους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἐξίσου σοβαρὸ λόγο, ὅτι δηλαδή ἂν κάποιος στὶς λίγες κρίσιμες αὐτὲς ὥρες εἶχε βοηθήσει τοὺς δύο νέους στὸ ν' ἀποτραπῆ αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἢ ἀντιμετώπιση, θὰ εἶχαν δίχως ἄλλο μπορέσει νὰ προχωρήσουν σὲ μιὰ ἄλλη, πολὺ θετικότερη ἐκτίμηση τῆς καταστάσεως.

3. ΤΕΛΕΙΩΣ ΠΑΡΕΣΗΓΗΜΕΝΟΙ.

Εἰδικὰ στοὺς νέους τὸ αἶσθημα ὅτι δὲν σὲ καταλαβαίνουν οἱ ἄλλοι παίζει ἀποφασιστικὸ ρόλο. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν περίπτωση αὐτοκτονίας μὲ ἥρωα ἕνα νεόχωρὸς αὐτὸς νὰ ἔχει ἀποκτήσει τὸ αἶσθημα, ὅτι δὲν τὸν ἔχουν καθόλου κατανοήσει. Γι' αὐτὸ ἡ ὑπαρξὴ μιᾶς σχέσεως ἐμπιστοσύνης ἀποτελεῖ ἐδῶ ἕνα ἀποφασιστικὸ παράγοντα, ὁ ὁποῖος στήν κρίσιμη στιγμή θὰ μπορούσε ἴσως νὰ γίνῃ ἕνας φραγμὸς, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς παρεμποδίσεως τῆς αὐτοχειρίας. Στὸν Σαίξπηρ βρῖσκουμε τὴ φράση: «Ὁ καλὸς πατέρας εἶν' αὐτὸς ποὺ γνωρίζει καλὰ τὸ ἴδιο τοῦ τὸ παιδί». Ποῖος γνωρίζει σήμερα τὸ παιδί του; Τί ξέρουμε ἐμεῖς γιά ὅτι συμβαίνει στοὺς νέους, τί μέσα παρέχουμε στὰ παιδιά, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ τὰ θγάλουν πέρα μὲ τίς συναισθηματικὲς τους συγκρούσεις, ποὺ τὴν δόνησή τους τόσο ἐντονα αἰσθάνονται;

4. Αἶσθημα ἀπογοητεύσεως.

Στὸ προαυτοχειριακὸ σύνδρομο τῶν νέων συναυτοῦμε συχνὰ ἕνα ιδιαίτερο αἶσθημα ἀπογοητεύσεως. Ὑστερα ἀπ' ὅλες τίς προσπάθειες ἐξιδανικεύσεως ἡγόνων, προστύπων, ἀντικειμένων ταυτίσεως καὶ μετὰ τὴ διαπίστωση ὅτι κανεὶς δὲν ἀνταποκρίνεται: στὰ ὄνειρά του, ὁ νέος πέφτει: στὸ ἀντίθετο ἄκρο' νὰ νοιώθει ἀπογοητευμένος ἀπ' ὅλα καὶ ἀπ' τὸν καθένα, νὰ μὴ ζητᾷ κατεῦθονση παρὰ μόνο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, νὰ μὴν ἔχει πουθενὰ κάποιον στήριγμα. Σὰν συνέπεια ὅμως τῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀνταποκρίσεως, ποὺ εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς νευρωσικῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ τοῦ εἴδους, δὲν μπο-

ρεῖ οὔτε στὸν ἑαυτὸ του τὸν ἴδιο νὰ βασισθεῖ καὶ ἔτσι αἰσθάνεται ξαφνικὰ μόνος, «ἐναγώνια μόνος» ἕνα αἶσθημα ἀποστροφῆς τὸν βασανίζει καί, τελικά, τὸν νικά.

5. ΠΛΗΞΗ ΚΑΙ ΑΗΔΙΑ.

Μὲ αὐξάνομενο ρυθμὸ ἐπικρατεῖ, στὰ πλαίσια τοῦ προαυτοχειριακοῦ συνδρόμου τῶν νέων, καὶ τὸ αἶσθημα τῆς «ἀνίας». Στὴν πορεία πρὸς μιὰ μονομερῆ ὕλιστική ἀντίληψη τῆς υπάρξεως, στήν πορεία μιᾶς ἐλλιποῦς πραγματώσεως πνευματικῶν - ψυχικῶν ἀξιών φθάνει ὁ νέος, δῆγμα πρὸς δῆγμα, σ' ἕνα ὑπερκορεσμό' καὶ σὰν ἀποτελεσματὰ του, δὲν ὑπάρχει στὸ τέλος τίποτα ποὺ νὰ εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον, τίποτα ποὺ νὰ παρορμᾷ, νὰ δίνει φτερά, ποὺ νὰ ξυπνᾷ τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς. Στὴ θέση τῆς περιεργείας ἐκείνης, ποὺ ἀποτελεῖ ἀκρογωνιαῖο λίθο γιά τὸ χτίσιμο τοῦ μέλλοντός μας, κυριαρχεῖ ἡ ἀδιαφορία, καὶ ἀκόμα ἡ ἀνία καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἀποστροφῆς, αἶσθημα ποὺ τελικά καταλήγει: στήν ἀποστροφή τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς.

III. Ἡ συμβολὴ τῶν ποιμένων.

Χωρὶς ἀμφιβολία ὁ πνευματικὸς ποιμὴν εἶναι: σὲ θέση νὰ προσφέρει οὐσιαστικὴ βοήθεια γιά τὴ λύση τοῦ αὐτοκτονικοῦ συνδρόμου στοὺς νέους. Αὐτὸ ποὺ γενικά ὑποστηρίζεται, ὅτι οὔτε ἡ ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὴν αὐτοχειρία οὔτε ἡ πρόληψη τῆς τελευταίας εἶναι δυνατὴ ἂν δὲν ληφθοῦν ὑπόψη τὸ ἀνθρωπολογικὸ, κοινωνιολογικὸ καὶ θεολογικὸ πλαίσιο, αὐτὸ ἰσχύει ιδιαίτερα στήν περίπτωση τῶν νέων. Ἐδῶ θὰ ἦταν εὐχρῆς ἔργον, στήν καθιερωμένη πιά διεπιστημονικὴ ὁμάδα ἐργασίας μὲ σκοπὸ τὴν πρόληψη τῆς αὐτοκτονίας, νὰ ἔχει ὀπωσδήποτε τὴ θέση του καὶ ὁ κληρικὸς. Πραγματικά, πρέπει: νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ ὅλο πρόβλημα καὶ νὰ τοποθετηθεῖ ὀρθὰ μπροστὰ στοὺς νέους ποὺ εἶναι: στὸ προστάδιο τῆς αὐτοκτονίας' χωρὶς κατανοήση, γι' αὐτὸν ποὺ βρῖσκεται: σὲ κίνδυνο, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρξει δρόμος γιά τὴν προσφορὰ βοηθείας.

Βάση γιά μιὰ ἀποτελεσματικὴ βοήθεια ἀποτελεῖ χωρὶς ἀμφιβολία ἡ προσωπικὴ ποιμαντικὴ μέριμνα. Μόνον ὅποιος εἶναι πρόθυμος νὰ κατανοήσει ἐν ἀγάπῃ τὴν ιδιαίτερη περίπτωση, μόνον ὅποιος μένει ἀνεπηρέαστος ἀπὸ δισταγμοὺς καὶ προκαταλήψεις, ὅποιος στὸ πρόσωπο τοῦ νέου βλέπει τὸν συναθλητὴ, ποὺ ἔχει ἴσα δικαιώματα, καὶ τοῦ φέρεται ἀνάλογα, ἐκείνος μόνον ἔχει: πιθανότητες νὰ τὸν πλησιάσει ἀρκετὰ, ὥστε νὰ εἶναι: ἀποτελεσματικὴ ἡ παρουσία του. Σωστὰ ἔχει περὶ ὁ Πῶλ Βαλερύ, ὅτι: γιά τὸν αὐτόχειρα ὁ ὀποιοσδήποτε ἄλλος εἶναι ἕνας ἀπῶν'

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 260 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 τεύχους

για να μπορέσει αυτός που κινδυνεύει να αντιληφθεί αυτόν τον άλλο ως πραγματικά παρόντα, χρειάζεται μια συμμετοχή στενά προσωπική και χωρίς όρους. Βέβαια είναι δυνατό ακριβώς κατά την πρόληψη μιας αυτοκτονίας το κίνητρο της ποιμαντικής μέριμνας να είναι η σκέψη πώς να παρεμποδισθεί μια άμικρτία. Έν τούτοις δεν χωρεί άμφισβολία, ότι για να γίνει κάποιος άποδεκτός από τον υποψήφιο αυτόχειρα, ή παραπάνω πρόθεση δεν είναι άρκετή. Μόνο όταν ο νέος συνειδητοποιήσει το γνήσιο ανθρώπινο ενδιαφέρον, την «μέθεξη» και συμμετοχή, θά μπορούσει να υπάρξει επίδραση και θετικό παράδειγμα.

Πολλά γνωρίζουμε για την κακή επίρροή που το στενό περιβάλλον μπορεί να ασκήσει στη δημιουργία της τάσεως προς αυτοκτονία. Νέοι, που ρέπουν προς την αυτοχειρία, προέρχονται από οικογένειες όπου οι γονείς άπειλούν συχνά με την αυτοκτονία, και που κάποτε - κάποτε φθάνουν και στην πράξη αυτή. Δεν πρέπει να άπορεί κανείς, όταν ένα τέτοιο «κλίμα αυτοχειριακής διαθέσεως» συνεπάγεται αυξημένο τον κίνδυνο αυτοκτονίας. Έδω λοιπόν ή όρθή στάση του Ιερέως μπροστά στο πρόβλημα της αυτοχειρίας έχει άκόμα μεγαλύτερη καθύτητα. Το θέμα δεν είναι να επαινέσει ή να άναθεματίσει, άλλά να λάβει μια όρθή, άντικειμενική, θά λέγαμε καλύτερα, ανθρώπινη στάση. Νά δείξει, δηλαδή, κατανόηση στον άλλο, να είναι μια παρουσία, να μήν τον άφήσει μόνο, να του προσφέρει τή δυνατότητα για διάλογο, να προσπαθήσει: όσο γίνεται να του δώσει ένα παράδειγμα με την ίδια του τή συμπεριφορά, που δεν θά είναι άφορμή για νέα διάψευση προσδοκιών. Η ίδια ότι ή εκ μέρους της Έκκλησίας καταδίκη της αυτοκτονίας θά ήταν δυνατό να επιδράσει άποτελεσματικά στην πρόληψη της αυτοκτονίας άποδείχθηκε έσφαλμένη. Όμως, χωρίς άμφισβολία, το άποτελεσματικότερο όπλο που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο Χριστιανισμός στον άγώνα κατά της αυτοκτονίας, έξακολουθεί να υπάρχει, κι αυτό είναι ή άσκηση της προς τον πλησίον αγάπης.

Μια τελευταία φράση που άφορά στη σχέση προς το Θεό εκείνου που έχει τάση προς αυτοκτονία. Συνεχώς

διαπιστώνουμε ότι, στα πλαίσια της άτυχους εξέλιξης, ή οποία οδηγεί στη δημιουργία του πραυτοχειριακού συνδρόμου και τελικά στην ίδια την αυτοχειρία, οι σχέσεις με τον Θεό μεταβάλλονται άρνητικά. Συχνά χάνεται κάθε ψυχική διάθεση επικοινωνίας με το Θεό⁴ επίσης συχνά, σε μια μοιραία προβολή ιδεών με την επιθυμία να θρεθεί ένας άποδιοπομπαίος τράγος, θεωρείται ο Θεός υπεύθυνος για την προσωπική δυστυχία. Έτσι παραμένει ή τραγική πραγματικότητα, ότι μια τέτοια, άλλοιωμένη συναισθηματική σχέση με το Θεό άποδεικνύεται: στην κρίσιμη εκείνη στιγμή άνίσχυρη να έμποδίσει την αυτοκτονία. Γι' αυτό το λόγο, σοβαρό καθήκον του πνευματικού ποιμένου, στον άγώνα για να καταπολεμήσει την πραυτοκτονική κατάσταση, είναι να προσπαθήσει να ξαναζωντανάψει τον διάλογο του πάσχοντος με τον Θεό και να εισαγάγει νέες θετικές αντιδράσεις του συναισθηματικού του κόσμου. Αυτό μπορεί να κατορθωθεί μόνο αν ο Ιερέας, σ' αυτήν ακριβώς τή ώρα, συνειδητοποιήσει το γεγονός ότι έδω ενεργεί ως αντιπρόσωπος, ως διάυλος (φερέφωνο) του λόγου του Θεού. Με θεωρητικές έξηγήσεις, με προτροπές και νοηθείσεις, εκκλήσεις στη θέληση κ.λπ. δεν πρόκειται να έπιτευχθεί τίποτα άπολύτως. Αυτό που φέρνει μίαν άλλαγή είναι το παράδειγμα του Ιερέως, ή υγιής του πίστη: Άναγνωρίση καθήκοντος, που θέτει συχνά πάνω στους ώμους του Ιερέως μια άβάστακτη σχεδόν ευθύνη, και που τον υποχρεώνει σε μια αυτογνωσία ιδιαίτερα προσεγγιμένη και σε συνεχή αυτοπαρατήρηση, σε ένα άγώνα για την ίδια του τήν ψυχική υγεία σαν προϋπόθεση για την επίρροή του στους άλλους. Κι αυτά με πλήρη έπίγνωση του γεγονότος, ότι ο ίδιος σε ό,τι έξαρτάται άπ' τον έαυτό του είναι —όπως και ο κάθε άνθρωπος— πολύ αδύνατος και ότι και στο θέμα αυτό έγκαταλείπεται στη χάρη του Θεού. Μια τέτοια στάση μπορεί να συμβάλει άκόμα και σε τούτο, να άρει, δηλαδή, προχωρώντας δήμα προς δήμα, τήν άποξένωση που έχει έλθει ανάμεσα στους νέους και τήν Έκκλησία και που δυστυχώς άποτελεί ένα χαρακτηριστικό της εποχής μας. ΤΕΛΟΣ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ

(Συνέχεια από τήν σελίδα 266)

Ήθολογία ή τήν έρευνα της συμπεριφοράς, που συσχετίσθηκε προς τήν έρευνα των «βιοκοινοτήτων» άπ' τή Βιολογία.

6. Ή ψυχολογία διαφοροποιήθηκε και ως κοινωνική ψυχολογία, δηλαδή ως έπιστήμη των κοινωνικών τρόπων συμπεριφοράς και των προϋποθέσεων τους.

7. Μεγάλη διάδοσι έχει στις ήμέρες μας κι ή λεγομένη «Ψυχολογία του βάθους», δηλαδή ή ψυχολογία ως διερεύνησις κι έρμηνεία του περιεχομένου του άσυνειδήτου ή υποσυνειδήτου. Πολύ γνωστές είναι λ.χ. οι σχολές της πανσεξουαλικής θεωρίας του S. Freud, της άτομικής ψυχολογίας του A. Adler και της άναλυτικής ή συμπλεγματικής ψυχολογίας του C. G. Jung³ και των διαδόχων τους.

3. Πρβλ. Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μαθήματα Κατηχητικής ή Χριστιανικής Παιδαγωγικής, Άθήναι 1978 σελ. 371-374.

Ή δειγματοληπτική κι όχι συστηματική ή έξαντλητική αυτή έπισκόπησις των κατευθύνσεων της ψυχολογίας πείθει, ότι τόσοσν ή λεγομένη «Ψυχολογία της Θρησκείας»⁴, όσον κι ή «Ποιμαντική Ψυχολογία»⁵ πρέπει ν' άποφύγουν τή μονομερή προσκόλλησι σε μια άπ' αυτές, όπως συχνά συμβάινει. Άντίθετα πρέπει να συνθέσουν σε ένα οργανικό ενιαίο σύνολο τά άνθρωπολογικά ή ψυχολογικά δεδομένα των πηγών της Θείας Άποκαλύψεως και τους ψυχολογικούς θησαυρούς της πατερικής, άσκητικής και νηπτικής φιλολογίας.

4. Πρβλ. Νικολάου Λούβαρι, Ή ψυχολογία της Θρησκείας και ή σχέση αυτής προς τήν Θεολογία, εν Άθήναις 1952.

5. Πρβλ. R. Riess, Perspektiven der Pastoralpsychologie, 1974.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΛΗΡΙΚΟΙ

Στους αγώνες τῆς φυλῆς

Ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο Ἀγωνιστῶν Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

20. ΠΙΕΡΟΣ ΣΠΥΡΙΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀπὸ τὸ χωριὸ Λογκάστρα Σπάρτης. Πολέμησε ὑπὸ τις διαταγὰς τοῦ ὀπλαρχηγοῦ τῆς Λακεδαιμόνος Π. Γιατράκου. Πῆρε μέρος στὶς μάχες Βερβαίνης, Δολιανῶν, Ἄργους, στὴν πολιορκία Τριπόλεως καὶ Ναυπλίας, στὸ Ναυαρίνο. Αἰχμαλωτίσθηκε στὸ Νεόκαστρο. Ἀγωνίσθηκε κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ κι ἐδειξε παντοῦ γενναιότητα.

α'. Αἴτησή του πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων.

Μὲ αἴτηση, πού ὑπέβαλε στὶς 6 Σεπτεμβρίου 1846 πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων, ὁ παπα Πιέρος Σπυριδόπουλος ζητοῦσε σὲ ἀνταμοιβή του ἕνα κομμάτι γῆ:

α' Ἐν Σπάρτῃ τῇ 6 7βρίου 1846.

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ἐκδουλεύσεων Στρατιωτικὴν Ἐπιτροπὴν.

Ὁ ὑπογεγραμμένος κάτοικος τοῦ χωρίου Λογκάστρα τοῦ δήμου Σπάρτης, καὶ ὑποβάλλω πρὸς τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην, ὅτι ὑπηρέτησα στρατιωτικῶς τὴν Πατρίδα ἀπαρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἐπαρενόθη ἐν διαφόροις μάχαις καθὼς δηλοῦται ἀπὸ τὸ ἐσώκλειστο πιστοποιητικὸ ὑπογεγραμμένο ἀπὸ ἀνεγνωρισμένους ὀπλαρχηγούς, δὲν ἀπῆλυσά τι ἀπὸ τὸ ἔθνος διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις μου ταύτας.

Προστρέχω ἤδη πρὸς τὴν Σεβ. Ἐπιτροπὴν καὶ παρακαλῶ, ἀφ' οὗ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ ρηθέντα ἔγγραφα τὰ προβλέποντα τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις μου ἵνα διατάξῃ ὥστε ν' ἀνταμειφθῶ καὶ ἐγὼ ἀναλόγως ἀπὸ γαίας ἔθνικας.

Ἐπισημειοῦμαι εὐσεβάστως

Εὐπειθέστατος

Πιέρος ἱερεὺς Σπυριδόπουλος»

β'. Πιστοποιητικὸ γιὰ τὴ δράση του.

Τῇ δράσῃ τοῦ παπα-Πιέρου βεβαιώνει τὸ παρακάτω πιστοποιητικὸ, πού ἐξέδωσαν στὶς 4 Σεπτεμβρίου 1846 οἱ ὀπλαρχεγοὶ Α. Ζαχαρόπουλος καὶ Γ. Ἀγαλόπουλος.

«Πιστοποιητικόν»

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὀπλαρχεγοὶ τῆς Ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος, ἐπὶ τῇ ὀριζομένῃ ἀπὸ τὸν ποινικὸν νόμον ποινῇ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει τῆς ἀνηκούσης πολιτικῆς ἀποζημιώσεως, ὅτι ὁ Πιέρος ἱερεὺς Σπυριδόπουλος ἐκ τοῦ χωρίου Λογκάστρα τῆς Σπάρτης, ἅμα ἐξεροάγη ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶν λαβὼν τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας ὑπηρέτησε στρατιωτικῶς τὴν πατρίδα ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ τότε ἀρχηγοῦ τῆς Λακεδαιμόνος Π. Γιατράκου, ἐπαρενόθη εἰς τὰς ἐξῆς μάχαις κατὰ τῶν ἐχθρῶν πολεμήσας γενναίως: 1) εἰς τὴν ἐν Βερβαίνης γενομένην, 2) εἰς τὴν ἐν Δολιανῶν, 3) εἰς Ἄργους ἐπὶ Δράμαλῃ, 4) εἰς τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ τοῦ φρουρίου τῆς Τριπόλεως, 5) εἰς τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ τοῦ φρουρίου Ναυπλίας, 6) εἰς Ναβαρίνον καὶ Νεόκαστρον ὅπου αἰχμαλωτίσθη ἀφαιρέσας τὰ ὄπλα τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ὑπέρβαινε τὰς δραχμὰς 60. 7) καὶ εἰς ὅλας τὰς μετὰ ταῦτα γενομένας μάχαις κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ πασᾶ τῶν Ἀράβων.

Γνωρίζοντες ὅθεν τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ὡς ἀληθῆ διὰ τὸν εἰρημένον Πιέρον ἱερέα Σπυριδόπουλον δίδομεν αὐτῷ τὸ παρὸν μας ἀθρομήτως διὰ τὰ τοῦ χρησιμεύου ὅθεν ἀνήκει.

Ἐν Σπάρτῃ τῇ 4 7βρίου 1846

Οἱ ὀπλαρχεγοὶ

Α. Ζαχαρόπουλος.

Γ. Ἀγαλόπουλος».

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΑ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Ἀθηνῶν

«Ἡ αὐγή μᾶς βρίσκει πλάι στήν κουρασμένη λάμπα νά γράφουμε ἀδέξια καί μέ προσπάθεια στό χαρτί»

ἐντυπώσεις καί σκέψεις ἀπό καλοκαιρινές περιπλανήσεις μας σέ χώρους, πού τοὺς φώτιζε ἀπλετα ὁ αἰγαιοπελαγίτικος ἥλιος. Σέ τοῦτο τὸ ὠραῖο φθινοπωρινὸ πρωί,

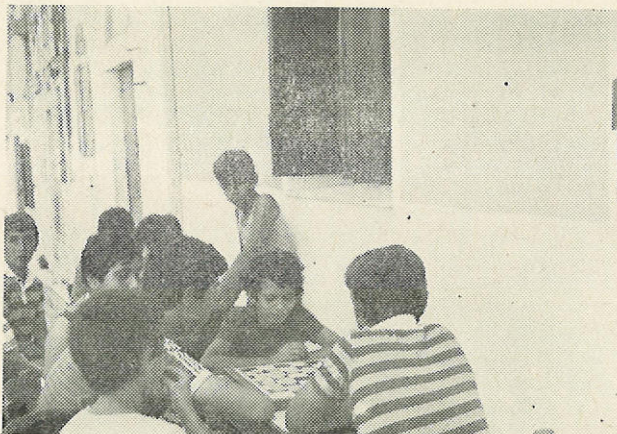
«... τὸ χῶμα καὶ ὁ χυμὸς τῶν δέντρων θὰ ὀρμοῦν ἀπὸ τῆ μνήμη σου γιὰ νά χτυπήσουν πάνω στό τζάμι αὐτὸ πού τὸ χτυπᾷ ἡ βροχὴ ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμo»,

καθὼς λέγει καὶ ὁ ποιητής.

Μνήμες, ἐνθυμήσεις, ἀπὸ τόπους καὶ ἀνθρώπους ζεστοὺς καὶ οἰκίους, πού σέ καλοσῶριζαν καὶ σέ ἀφηναν νά δεῖς τὸν κόσμo τους, τὸν πλοῦτο καὶ τὴ φτώχεια τους, τίς χαρὲς καὶ τίς λύπες, τὰ ζητήματα πού τοὺς ἀπασχολοῦσαν καὶ τὰ προβλήματα πού ἀντιμετώπιζαν. Μικρά, καθημερινὰ τίς περισσότερες φορές, ἀσήμαντα γιὰ μᾶς τοὺς ἀπέξω, σημαντικὰ ὅμως γιὰ ἐκείνους πού τὰ ζοῦσαν ἀπὸ μέσα. Ἄρα, σπουδαῖα καὶ ἄξια νά τὰ σπουδάσει κανεὶς καὶ νά τοὺς παρασταθεῖ. Γιατί, τελικά, αὐτὰ τὰ καθημερινὰ εἶναι πού ἀπαρτίζουν τὴ ζωὴ μας καὶ μποροῦν νά γίνουν «ἐπιούσια» σὰν τὸν ἄρτον ἡμῶν, καὶ νά ὑπερδοῦν τὴ στενοχώρια τῆς ἡμέρας πού ἤδη περισεύει (Βλ. Ματθαίου στ' 34).

Δῶρον ἄδωρον...

Τὸ τέλος τῶν Παρακλήσεων ἢ τῆς Θ. Λειτουργίας μᾶς ἔδρισκε νά κουδεντιάζουμε στό προαύλιο τῶν ἱ. ναῶν

Ἐνας κύκλος τοῦ καλοκαιριοῦ κλείνει.

Ἡ ὠραία Βολισσός, πατρίδα τοῦ παπᾶ Τρέχα.

μέ τοὺς ἐφημερίους μας καὶ ν' ἀκοῦμε τὸν πόνο τους γιὰ πιστοὺς πού δὲν πολυεκκλησιάζονται καὶ δὲν συντρέχουν τὴν Ἐκκλησίᾳ τους ὅσο θὰ ἔπρεπε. Ὁχι, ὅτι δὲν κρατᾶνε οἱ ἀθρωποὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα ἢ δὲν κάνουν λειτουργίες καὶ ἀκολουθίες, ὅταν οἰκογενειακὰ γαγονότα τὸ ἀπαιτοῦν. Ἀλλά, νά, διαπιστώνουν κάποια ἔλλειψη γενικότερου ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴν Ἐκκλησίᾳ. Παρατηροῦν ἀκόμα μιὰ μικρὴ ἀδιαφορία γιὰ τὸν παπᾶ καὶ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τοὺς ντόπιους.

Αὐτοὶ πού ζοῦν στήν πρωτεύουσα καὶ παραθερίζουν στό χωριὸ ἐκκλησιάζονται πιδὸ συχνὰ ἀπὸ τοὺς μόνιμους κατοίκους καὶ οἱ ἄλλοι πού ἔχουν ξενητευτεῖ ὄλο καὶ στέλλουν χρήματα, ὅταν ἔχουν τὸν τρόπο τους, γιὰ νά ἐκπληρώσουν ἓνα τάμα πού ἔκαναν σέ μικρότερη ἢ μεγαλύτερη ἡλικία στὸν Ἅγιό τους. Ὁ ἓνας ἀπαιτεῖ νά τοποθετήσουν μιὰν εἰκόνα πού ὁ ἴδιος παρήγγειλε ἀλλοῦ χωρὶς προσεννόηση καὶ ὑποδεικνύει μάλιστα καὶ τὸ μέρος πού θέλει νά ἀναρτηθεῖ. Ὁ ἄλλος παραγγέλει ν' ἀλλάξουν μέ δαπάνη του οἱ ὠραῖοι παλαιοὶ πολυέλαιοι, ὑψηλῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας, μέ ἄλλους νεώτερος, ἀκριβοὺς στήν τιμὴ καὶ παμπώδεις στήν ὄψη. Ὁ λόγος τοῦ παπᾶ δὲν εἰσκακοῦται καὶ ἡ πρότασή του τὰ χρήματα αὐτὰ νά χρησιμοποιοῦν γι' ἄλλες ἀνάγκες πέφτει στό κενό.

Οἱ συχωριανοὶ του, πού βλέπουν ἴσως τὴν ὀρθότητα τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ἱερέα τους, δὲν πείθονται ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ ἐνδίδουν στήν ἀλλαγὴ, μέ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ πλοῦσιος συτοπίτης τους θὰ στείλει καὶ ἄλλα χρήμα-

τα, θά φτιάξει το δρόμο, θ' ανοίξει δουλειές. Κι αυτοί, καθώς καταλαβαίνετε, έχουν το δικήνο τους, τους ένδιαφέρει ή «προβλεπόμενη» προκοπή του χωριού. Άλλά κι ο παπās, πού κι αυτός θέλει: τήν οικονομική ευημερία των χωριανών του, αισθάνεται παράλληλα ότι ο γαδός είναι ένας χώρος αισθητικής παιδείας και φιλοκαλίας για τους πιστούς. Δέν μπορεί ο ίδιος νά άνέχεται τέτοιου είδους συν-αλλαγές, στενοχωριέται και υποφέρει πού τελικά δέν περνάει το δικό του και είναι υποχρεωμένος νά θέσει: σέ δεύτερη μοίρα, στο πλαϊνό κλίτος του ναού, τους παλαιούς πλουμιστούς πολυελαίους.

Παιδεία φιλοκαλίας

Οι κάτοικοι, θέβαια, έχουν και άλλα όμορφα πράγματα νά θαυμάσουν στην εκκλησιά τους. Όπως, για παράδειγμα, εκείνο το ωραιότατο μέ τις ξυλόγλυπτες παραστάσεις του τέμπλο, όπου άγγελοι σαλπίζουν μέ τις σάλπιγγές τους τήν έλευση τής Δευτέρας Παρουσίας. Το τέμπλο αυτό κοσμούν τέσσερις πολύτιμες εικόνες τής περιόδου τής Τουρκοκρατίας. Είναι οι εικόνες του Χριστού, τής Παναγίας, του Αγίου Νικολάου, του Προφήτη Ηλία. Μείναμε έκστατικοί μπροστά στην απλότητα των ιερών μορφών και τήν απαλότητα των χρωμάτων. Η έπισκευή των εικόνων άπασχολούσε σοβαρά τον παπα Βασίλη. Δέν έστεργε όμως νά τις στείλει: για συντήρηση. Η Αρχαιολογική Έπιτηρεία θά έπρεπε νά στείλει: άνθρωπος της έπί τόπου γιατί πολλά συμβαίνουν... κατά τις μεταφορές. Ούτε πάλι: ήθελε νά προβάλε: τήν αξία των εικόνων μέ τήν έκδοση ένός μικρού φυλλαδίου, χρησιμοποιώντας έτσι τις εικόνες σαν πόλο τουριστικής έλξεως για τους ξένους νά έπισκεφθούν το χωριό. Η περιγραφή θά έκανε γνωστή τήν ύπαρξή τους και θά άνοιγε τήν όρεξη σέ τόσους αρχαιοκάπηλους πού κυκλοφορούν. Καλύτερα νά φυλάει κανείς τις εικόνες του για νά έχει τις μισές... Σ' αυτό συμφωνούσε κι ο κύρι Άνεστάσης, ο έπίτροπος. Κάτι πρέπει: νά γίνει, αλλά τί;

Θυμούνται: κι οι δύο πόσο ευεργετική ύπηρεία για το χωριό τους ή παρουσία των Εικόνων. Πριν πενήντα χρόνια, όταν ήσαν μικρά παιδιά, είχε πέσει μεγάλη ξηρασία στον τόπο. Παρακλήσεις, λειτουργίες, προσευχές δέν έφεραν κανένα αποτέλεσμα. Ο Θεός ήθελε, φαίνεται, νά δοκιμάσει τήν πίστη των κατοίκων. Τότε, στην άπελπισία τους, συμφώνησαν όλοι νά κάνουν μια μεγάλη λιτανεία, πού θά έφερνε κύκλο το χωριό, περιφέροντας τις τέσσερις αυτές μεγάλες εικόνες. Το θαύμα έγινε! Καταπρακτώδης βροχή πέτισε τον διψασμένο τόπο. Οι κάτοικοι έτρεχαν νά προφυλαχτούν. Οι ιερείς κι οι φάλτες προσπαθούσαν κι αυτοί νά βρουν καταφύγιο για τους ίδιους και τις εικόνες πού δράχημαν, κι ακόμα φέρουν τις ύγρες συνέπειες εκείνης τής άπαντήσεως του Ουρανού στη μεσιτεία τους.

Μακάριοι οι ειρηνοποιοί

Άλλο, τα προβλήματα συνδέονται: μέ άλλες τοπικές καταστάσεις. Συνήθειες στα πανηγύρια, αντίθετες τής μιας γειτονίας μέ τήν άλλη, πού έχουν ως συνέπεια τήν άρνηση των κατοίκων τής μιας νά λειτουργηθούν στην πανηγυρή του εορτάζοντος Αγίου τής άλλης. Έτσι, ένα χωριό έμφανίζεται μοιρασμένο, κι ο παπās πώς νά ένώσει τα διστώτα; Πώς νά γίνει ο ειρηνοποιός πού

θά μονοιάσει: τή μια μέ τήν άλλη παράταξη; Πολλές φορές το κατορθώνει, άλλες πάλι φορές δυσκολεύεται. Όπως επίσης δυσκολεύεται νά επαναφέρει σέ τάξη «κακές» συνήθειες πού χρονίζουν από παλιά, είτε αυτές συνδέονται μέ ιερά προσκυνήματα είτε μέ οικογενειακές παραδόσεις κατά τήν τέλεση ιερών ακολουθειών και ιεροπραξιών.

Ο ιερεύς, είναι εκείνος ο όποιος, μαζί μέ τα δικά του τα προσωπικά προβλήματα πού άφορούν στην οικογένειά του, στην πρεσβυτέρα, στα παιδιά, στη μόρφωση και τήν άποκατάστασή τους, έχει νά παλαίψει: μέ χίλια δυό άλλα ζητήματα, οικονομικά, διαχειριστικά, κοινοτικά, πολιτικά, πολιτιστικά και μέσφ όλων αυτών νά καθοδηγήσει, νά διαφωτίσει και νά ποιμάγει τον Λαό του Θεού στους δύσκολους αυτούς καιρούς πού ζούμε.

Σκίτσο Άλτα Άννα Πάρκινς.

Είναι φορές πού δέν περισσεύει: ύπομονή για όλα αυτά, κι ο ιερέας λυγίζει κάτω από τα συγκεκριμένα προβλήματα πού τον καταπιέζουν και τα άπωθει. Αισθάνεται: μόνος, νοιώθει τήν ανάγκη μιας δικής του διαποιμάνσεως πού όλοι: του όφείλουμε. Η μορφή του Καλού Ποιμένος δέν του φεύγει: από το μυαλό. Είναι έτοιμος νά κάνει πάλι: τήν προσφορά του, πέρα από κάθε νόμο προσφορας και ζητήσεως, σέ πείσμα αυτής τής ά-δυναμίας του, πού, τελικά, κάνει νά φανερώνεται: τέλεια ή δύναμη του Θεού (πρβλ. Β' Κορινθίους ιδ' 9). Αυτή, όμως, ή έσωτερική πεποίθησή του, δέν τον άπαλλάσσει, όπωσδήποτε, από τήν ύποχρέωση νά παραμένει: ως ποιμένας ρεαλιστής στα σχέδιά του, νά σταθμίξει: μέ ακρίβεια πρόσωπα και καταστάσεις, νά είναι μετριοπαθής στις έλπίδες του.

«Μέσα σέ τούτα τα χωριά τ' άποδεκατισμένα πάνω σ' αυτό τον κάδο, ξέσκεπο στο νοτιά μέ τή δουσοσειρά μπροστά μας... Ποιός θά δεχτεί τήν προσφορά μας στο τέλος αυτό του φθινοπώρου»*.

* Οι στίχοι πού χρησιμοποιήσαμε στο σημερινό μας σημείωμα είναι από το «Μυθιστόρημα» του Γιώργου Σεφέρη, ένότητες Ε', Σ' και Ζ', στην τρίτη έκδοση των Ποιημάτων του. Άθήνα, Έκδ. «Ίκαρος», 1961, σ. 54, 55, 57. Τις φωτογραφίες είχε τήν καλωσύνη νά «τραβήξει» ο φίλος Γιάννης Ζαρταλούδης.

'Αθηναϊκὸ Λειμωνάριο

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

Ἡ Ἱστορία τῆς Ἀθήνας «παιδευτηρίου πάσης σοφίας», εἶναι μιὰ σκληρή, ὅσο και με μεγαλεῖο περιπέτεια, πού ἄλλοτε σὲ κάνει νὰ τῆ θαυμάζεις και ἄλλοτε νὰ ρίχνεις μαῦρα δάκρυα!

Κάποιους καιροὺς βλέπεις τὸ λαό της νὰ χαίρεται και νὰ μεγαλουργεῖ. Κι ἄλλους καιροὺς νὰ ὑποφέρει ὀδύνας και καταστροφές.

Τοῦτα ὅλα βέβαια εἶναι ἱστορημένα ἀπὸ σημαντικούς και ἄσημους ἀνθρώπους. Ἀπὸ σοφοὺς και ἄσοφους πολῖτες τῆς Ἀθήνας ἢ περαστικούς.

Κάμποσα πράματα ὅμως ἔμειναν ἢ μένουν ἀκόμα στὴ σκιά, ἐνῶ ἔχουν μεγάλη σπουδαιότητα σὰν πηγὴ ζωῆς και χαρᾶς, ὄχι μόνο γιὰ τοὺς Ἀθηναίους, μὰ και γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνας.

Εἶναι πρόσωπα, γεγονότα, πράματα τῆς ἀθηναϊκῆς περιπέτειας, πού και σήμερα ἔχουν πολλὰ νὰ μάς διδάξουν, ντυμένα κιόλας με τὸ χιτῶνα τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας και πραγματικότητας.

Μιὰ ἐπιλογὴ ἀπὸ αὐτὰ ἀποτελεῖ τὸ «Ἀθηναϊκὸ Λειμωνάριο».

Δὲν ἀναφέρεται σ' ὅλη τὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς Ἀθήνας. Ἀλλὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ 1000 μ.Χ. "Ὅταν ἀρχίζουν δηλ. οἱ διάφοροι κατακτητὲς και τύραννοι νὰ διαφεντεύουν τὸ αἰῶνιο Ἄστυ και φτάνει ἴσαμε τίς μέρες μας.

Στὸ διάστημα αὐτὸ μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν πάρα πολλὰ γιὰ τοὺς ἀγῶνες, τὸ κουράγιο και τ' ἀποτελέσματα τῆς πίστης τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ νὰ ζήσει και νὰ δημιουργήσει.

Ὅμως ἐδῶ, στὸ μικρὸ μας αὐτὸ λιβάδι (λειμωνάριο), θὰ συμπεριλάβουμε γιὰ τὴν ὥρα, μερικές μόνο ἱερὲς μορφές, κάποιους νεομάρτυρες, λίγα ἐκκλησιαστικά μνημεῖα, σποραδικές ἱστορικὲς μνημεις και ἡμερομηνίες, πού ἔχουν ἕνα ἀτράνταχτο κοινὸ στοιχεῖο: τὴν πνευματικὴ δυνατότητα νὰ κυριαρχήσει ἢ Ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ και τῆς ζωῆς του μέσα ἀπὸ κάθε ἀθλιότητα, ἀπὸ κάθε βαρβαρότητα, ἀπὸ κάθε περιφρόνηση τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἥθους και τῆς ὁμορφιάς.

Αὐτὰ τὰ πρόσωπα, αὐτὰ τὰ ἐμψυχα μνημεῖα, αὐτὰ τὰ γεγονότα με τὴν ἀγιασμένη νοσταλγία τους εἶναι δλάκερες φωτιές πού φωτίζουν γύρω μας, δίχως νὰ καταστρέφουν, σὰν τὴν φλεγόμενη Βάτο τοῦ Σινᾶ.

Εἶναι ἀσκητικά κορμιά, μάρτυρες και ὄσιοι, ναοί, περιστατικά, μάρμαρα ἀκόμα, πού φορώντας τὸ ὠμοφόριο τῆς Ἱστορίας ἀνέγγιχτα μέσα στὸ δρολάπι τῆς ἀθηναϊκῆς διάρκειας, μάς δείχνουν τὸ δρόμο, τὸν τρόπο

και τὸν τόνο τούτης τῆς πολιτείας και τῶν ἀνθρώπων της, πού τὸ αἶμα τους, τὸ δάκρυ τους, ὁ λόγος τους, ἢ ἀπλή παρουσία τους ἢ ἢ νοσταλγία τους κρατοῦν και θὰ κρατοῦν, στοὺς αἰῶνες, γερὰ τὰ θεμέλια της. Θὰ τὴν ὀρίζουν μυστικά στὶς πιδὸ μύχιες και ἀναπάντεχες καταξιώσεις της. Θὰ παραμένουν ἀκατάλυτες ἀξίες κάτω ἀπὸ τὸ σύγχρονο ἀτμοσφαιρικὸ και ἠθικὸ νέφος τῆς Ἀθήνας, τὸ κρύο τσιμέντο της, τὴν ἀσφαλτὴ ἀδιαφορία τῶν περαστικῶν της. Θὰ εἶναι ἢ ἡ μόνη ἐστία ἐγκαρτέρησης και ὑπομονῆς. Τὸ ρόδισμα τῆς ἀγάπης και τῆς ἐλπίδας, μέσα στὰ σπαρμένα συντρίμια τοῦ μεγαλείου και τῆς σεμνότητάς της, ὅπως γράφει ὁ ποιητὴς Βέλμος:

«Δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ σὲ δοξάσω, μὰ οὔτε κι' ἱκανὸς νὰ σὲ πονέσω, ὃ Ἀθήνα. Ἡ μόνη ἱκανότητά μου εἶναι νὰ κλάψω μπρὸς σου σὰν κουτὸς και νὰ παρακαλέσω τὸ τρελλό μου κλάμμα ν' ἀγαπηθεῖ και νὰ γίνει φαντασία χαροῦμενη και ἀνώδυμη».

Ἰπῆρξαν και ὑπάρχουν ἀκόμα δυστυχῶς, μερικοὶ ντόπιοι και ξένοι μανιακοὶ ἀρχαιολάτρες, πού πιστεύουν πὼς ἢ Ἀθήνα ἀκτινοβόλησε και σταμάτησε στὴν περίοδο τοῦ Περικλή.

Λένε πὼς ἢ ἀξία της, ἢ προσφορά της στὸν κόσμο εἶναι μονάχα κείνη, ἢ κλασικὴ ἐποχὴ, με τοὺς σοφοὺς και τ' ἀρχαῖα μάρμαρα.

Μὰ ποιὸς γνωρίζει τὴ μεσαιωνικὴ και τὴ νεότερη Ἀθήνα; Ἔστω και ντυμένη με ράκη, ποιὸς μπορεῖ ν' ἀγνωεῖ τὴν ψυχὴ και τὸ σθένος, τὴ φρόνιμη κρίση και τὴν ἐγκαρτέρηση τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ; Τοῦ ἀγνωστου και γνωστοῦ κείνου κάτοικου τῆς ἀθάνατης πόλης, πού κράτησε ἀλόβητη μέσα του, αἰῶνες, τὴν κληρονομία τῆς Ἀθήνας τῶν κλασικῶν χρόνων, δημιουργώντας ταυτόχρονα τὸ σηκὸ τῆς χριστιανικῆς Ἀθήνας και τὴν παράδωσε σὲ μάς;

Σ' αὐτὴ, τὴ δεύτερη Ἀθήνα, τὴ χριστιανικὴ, ἀνήκει τοῦτο τὸ Λειμωνάριο. Εἶναι μιὰ ἀνθοδέσμη ἀπὸ εὐωδιαστὰ λουλούδια τῆς πεντάμορφης αὐτῆς γῆς και τ' οὐρανοῦ, πού καταφάσκουν τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ και πού με ὅποιοδῆποτε τρόπο, ἔστω και γιὰ λίγο, ἀρωμάτισαν ἢ συγκίνησαν τοὺς πολῖτες τούτου τοῦ τόπου.

«Ὅλα στέκονται ἀπάνω σου λουλούδι μου, ὡς κι ἢ ἀσκήμια! Ἡ ὁμορφιά — και με κουρέλια νὰ βγεῖ στοὺς ρυπαροὺς δρόμους —, πάντα εἶναι ὁμορφιά, γι' αὐτὸ βραβεύτηκες ἀπ' τίς ψυχές ὡς πεντάμορφη τῆς γῆς και τ' οὐρανοῦ», τραγουδᾷ και πάλι ὁ Βέλμος.

Νεόφωτο άστέρι 'Ορθοδοξίας

Είναι γνωστό ότι ή παιδική ήλικία άποτελεί άποφασιστική περίοδο για την ήλη ψυχοσωματική συγκρότηση του προσώπου. Φτάνουν να λένε μάλιστα, ότι στα πρώτα χρόνια ζωής του νήπιου δημιουργείται σφαιρικά ή συνείδηση τής ανθρώπινης ύπαρξης.

Κι αυτό συνέβη άκριβώς, όπως ήταν φυσικό, με τό μικρό 'Αναστάση, που γεννήθηκε άπό τή Μαρία και τό Δήμο Κεφαλά στη Σηλυβρία, τόν 'Οκτώβρη του 1846.

Πρόκειται για μι ά μορφή τής Ρωμοισύνης και τής 'Ορθοδοξίας, που σε δύσκολα χρόνια του Γένους, όχι μόνο στάθηκε άθλητής και φωτισμένος δάσκαλος τής 'Εκκλησίας, αλλά και άκτινοβόλησε, θαυματουργησε και ζει άνάμεσά μας άθάνατος με την άγιότητάτου.

Στή Σηλυβρία τού μεγάλωσε, πήρε και τά πρώτα γράμματα. Μαζί με τή παιδικές συνήθειες και τά παιχνίδια του, ό 'Αναστάσης έζησε κι ήλο τό κλίμα και τό πλούσιο, παραδοσιακό περιβάλλον του τόπου του άσπου διαμόρφωσε τό χαρακτήρα, τήν έσωτερική του δομή και διέγραψε μέσα του τούς μελλοντικούς όραματισμούς του.

'Η Σηλυβρία βρίσκεται στην 'Ανατολική Θράκη, κοντά στην Προποντίδα κι απέχει μόνο 55 χιλιόμετρα άπό τήν Πόλη του Κωνσταντινού.

'Εκεί ζούσαν πάντοτε 'Ελληνες, Τουρκοί, 'Αρμένιοι, 'Εβραίοι και χριστιανοί 'Αθίγγανοι, που ό καθένας τους είχε και τά δικά του ήθη, τούς ναούς του, τά τζαμιά και τά σχολεία του.

'Υπήρχε έτσι ένας πλούσιος, θρησκευτικός, μεταβυζαντινός περίγυρος, που ό μικρός 'Αναστάσης άχόρταγα ρουφούσε, ανεβαίνοντας καθημερινά στις «άλλειες κορφές» τής πνευματικής και διανοητικής κατάρτισης.

Τή Σηλυβρία τήν είχαν κατακτήσει κατά καιρούς Ρωμαίοι, Βενετοί, Βούλγαροι, Ρώσοι, Τουρκοί. Ταλαιπωρίες, λοιπόν, σκληροί άγώνες έριχναν συχνά σε μεγάλη δυστυχία και θλίψη τό λαό τής χριστιανικής αυτής αρχαίας ελληνικής έπαρχίας. "Ομως πάντοτε παρέμενε, ακόμα και στην έποχή του 'Αναστάση, που ή Σηλυβρία ήταν τούρκικη ύποδιοίκηση, ίσχυρο προπύργιο του Χριστιανισμού και τής Ρωμοισύνης. Τά τέλη, τά μνημεία, οι όρθόδοξοι ναοί, ή ζωντανή παρουσία του Κλήρου τροφοδοτούσαν με παραστάσεις και βιώματα τήν παιδική του ψυχή και έπηρεάζαν, στερέωναν τή συνείδησή του σε άσφαλτους δρόμους. Οι συχνές επισκέψεις του μικρού 'Αναστάση στο μητροπολιτικό ναό τής Γέννησης τής Θεοτόκου, όπου φυλαγόταν ή θαυματουργή εικόνα τής Παναγίας, ήταν άποκαλυπτικές. 'Εκεί οι ταπεινοί λευίτες του έδειξαν τήν κάρα του άγίου 'Αγαθόνικου, δάσκαλου του Βησσαρίωνα, που μαρτύρησε τό 290. 'Εκεί άσπάστηκε τό λείψανο τής 'Οσίας Ξένης.

Πληροφορήθηκε ακόμα για τούς "Ελληνες σοφούς, δάσκαλους, λόγιους, όνομαστους μητροπολίτες, που τόν έκαναν να γεμίζει ήλλοτε με περηφάνεια κι ήλλοτε να δακρύζει ή να βλέπει μπροστά του όλοζώντανη τή ματαιότητα του κόσμου.

Τότε άκριβώς ήταν που φούντωνε μέσα του ή

έπιθυμία για τήν υπέρβαση τής ζωής. "Ηθελε στη μοναχική ζωή τήν άποκλειστική προσφορά του, για να μπορέσει να φανεί πιο χρήσιμος στους άλλους. Να δοθεί όλοκληρωτικά στον άνθρωπο, που στο πρόσωπό του έβλεπε κι άγαπούσε τό Θεό. Θα γράψει κατοπινά:

«'Η αυταπάρηση, παιδιά μου, είναι θυσία του σκοπού μας για χάρη του νόμου του Θεού και για χάρη του καλού, του άγαθού και του δικαίου.

»'Η αυταπάρηση μάς μαθαίνει να είμαστε ύπομονετικοί και καρτερικοί. 'Η αυταπάρηση άναδειχνει όλους άξιους τής κλήσης τους».

*

Οι δρόμοι που φέρνουν στο σκοπό τόν 'Αναστάση, είναι μακρινοί. Περνούν άπό πολλά έμπόδια και καθυστερήσεις. Είναι 14 χρονών, όταν βρίσκεται κιόλας στην Κωνσταντινούπολη, για να έργαστεί. Γίνεται πωλητής, δάσκαλος, παιδονόμος, άσπου να έρθει ή ώρα τής υπέρτατης έλευθερίας και τής δύναμης για μι άσχατη έκλογή βίου! Τόν βρίσκουμε έτσι στα 1877 να έγκαταβιώνει κιόλας στη Νέα Μονή Χίου. 'Η μαθητεία του έδω στα Γράμματα είναι ύποδειγματική. 'Αρχισε τήν άσκησή του και σε λίγο καιρό ξεπέρασε όλους τούς άδελφούς μέσα στο Μοναστήρι σε ύπακοή, έγκράτεια και ύπομονή. Και σαν ήρθε τό πλήρωμα του χρόνου, κείρεται μοναχός και στη συνέχεια διάκονος με τό όνομα Νεκτάριος.

Ζηλωτής και θερμός θιασώτης του μοναχικού βίου, «τοιουτοτρόπως ζών και πολιτευόμενος, έπεδίετο άδιαλείπτως εις τήν μελέτην τών 'Αγίων Γραφών μετά θερμότερου ζήλου και τών ιερών συγγραμμάτων τών 'Αγίων Πατέρων, έξ ών όσημέραι έδέγετο θεϊόν φωτισμόν...», όπως γράφει ό Μέγας Συναξαριστής.

*

Μετά τή Νέα Μονή τής Χίου, ό Νεκτάριος ήρθε στην 'Αθήνα στα 1885 και γράφτηκε άμέσως στη Θεολογική Σχολή. Τήν έποχή αυτή στο 'Αστυ, «τό παιδευτήριον πάσης σοφίας», όπου εκπαιδεύτηκαν ό Μέγας Βασίλειος και ό Ναζιανζηνός Γρηγόριος, έχουν κιόλας φυτρώσει τά σπέρματα τών μεγάλων ιδεολογικών και πνευματικών συγκρούσεων. 'Η 'Αθήνα, όπως και ή Βύρωπη, με αυθάδεια και κυνισμό περιφρονεί τώρα έπίσημα τήν πίστη και τήν ήθικη του Εύαγγελίου. «Πνευματική πανούκλα» άποκαλοΰν τις θεωρίες, τά άθεϊστικά, άναρχικά ρεύματα, τούς ξεπεσμένους λόγους και τά βιβλία τών διαφόρων ντόπιων και ξένων, που έπιζητούν με τή βία να έπιβάλουν τήν ευρωπαϊκή κουλτούρα και τόν ξένο για τήν 'Ελλάδα τρόπο ζωής. Χτυποΰν άνελέητα τήν 'Εκκλησία. 'Αμφισβητούν τήν κάθε πνευματική δραστηριότητα. 'Αρνούνται τήν άθανασία τής ψυχής. Αίρετικοί, άποκρυφιστές, μασόνοι, ψευδοδάσκαλοι και παγανιστές άλωνίζουν τόν τόπο. Είναι ή έποχή του πίθηκου! («'Επιστήμονες» κι άλλοι «πεπαιδευμένοι» με θεωρίες και «πειράματα» άποδείχνουν δήθεν ότι ό άνθρωπος δέν διαφέρει άπό τό ζω. 'Ο Νεκτάριος όμως, ζώντας μέσα σ' αυτό τόν τραγικό κόσμο τής σύγχυσης και του άδιεξόδου, είναι

ἀφιερωμένος στην ιερωσύνη του, στις μελέτες του, στον καταρτισμό του και ἐνισχύει τὸ ὄχυρό τῆς ψυχῆς του, γιὰ νὰ κρατήσει ἀργότερα στους ἄιμους του τὸ βάρος ὅλου αὐτοῦ τοῦ κόσμου! Στόχος του μόνιμος καὶ ἀμετακίνητος εἶναι νὰ γνωρίσει καλὰ τὸν ἑαυτό του κι ὕστερα νὰ δοθεῖ στην διακονία τοῦ συνανθρώπου του. "Οραμά του τὸ ἔλεος, ἡ συγγνώμη, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ὅποιος κι ἂν εἶναι, ἀπ' ὅπου κι ἂν προέρχεται." Ἐγραφε:

«Τὸ ἔλεος, παιδιά μου, εἶναι πατέρας τῆς συμπόνιας, ἐνέχυρο ἀγάπης, συνεκτικός δεσμός κάθε φιλικῆς διάθεσης. "Ὅπου ὑπάρχει ἔλεος, δὲν ὑπάρχει ἐξέταση κι ἀνάκριση οὔτε δικαστήρια οὔτε καὶ ζητούνται εὐθύνες. Ἄλλὰ κάνει κανεὶς τὸ καλὸ, γιὰ νὰ σώσει κάποιον χωρὶς νὰ πολυρωτᾷ. "Ὅπου ὑπάρχει ἔλεος, δὲν ἐπιτρέπονται ἀπολογίες. Τὸ ἔλεος γενᾷ τὴν παρηγοριά, τὴν σύντρεξη, τὴν εὐεργεσία, τὴν καλοσύνη, τὴν συμπόνια, τὴ μακροθυμία καὶ τὴ συγχώρεση».

*

Μετὰ τίς θεολογικῆς του σπουδῆς στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν πλούσια μαθητεία του στὴν καρδιά τοῦ νέου ἀκόμα Κράτους, ὁ Νεκτάριος βρίσκεται στὸ Κάιρο. Καὶ στὶς 15 Γενάρη τοῦ 1889 χειροτονεῖται ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιο Μητροπολίτης Πενταπόλεως. Μὰ ὅπου κι ἂν βρεθεῖ, ὅπου κι ἂν προσφερθεῖ νὰ διακονήσει ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος, ἡ Ἀθήνα τὸν ἔχει ἀνάγκη πάντοτε καὶ κείνη αἰχμαλωτίζει τὴν ἀγάπη του. Τὸν θέλει τὸ "Ἄστυ νὰ προστεθεῖ στὶς λίγες, ταπεινές, ἀγωνιζόμενες ψυχές, πού βρίσκονται στὴν πρωτεύουσα, γιὰ νὰ σώσουν κάτι ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἀπλή, λευϊτικὴ ζωὴ καὶ νὰ κρατήσουν αὐτοί, ὡς ἄλλοι Κολουβάδες, ὡς ταπεινοὶ ἱεροκήρυκες, μοναχικῆς ψυχῆς καὶ κοσμοκαλόγεροι, τὴ μυστικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ Μάρτη τοῦ 1894 ὁ Νεκτάριος ἀναλαμβάνει ὡς διευθυντὴς τὴ Ριζάρειο Σχολὴ στὴν καρδιά τῆς Ἀθήνας. «Ἀπὸ τὴ στιγμῆς ταύτης, λέει ὁ βιογράφος του, εἰσέρχεται εἰς νέον στίβον ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀθλητής, εἰς τὸν ὅποιο ἀπεδείχθη κατὰ πάντα ἄριστος καὶ ἀπέσπασε τὴν γενικὴν ἐκτίμησιν μαθητῶν καὶ προσωπικοῦ. Ἡ ἀκτινοβολία του, ἐπεκταθεῖσα πολὺ πέραν τῶν περιβόλων τῆς Σχολῆς, ἤρχισε νὰ φωτίζει ὀλόκληρον τὴν πρωτεύουσαν».

*

Δέκα πέντε χρόνια (1894-1908) ἔμεινε στὴ Ριζάρειο ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος. Κι ἦταν πηγὴ πνευματικῆς παραμυθίας καὶ τελειοποίησης γιὰ ὅλους ὅσοι στὴν ἀναρχομένη ἰδεολογικὰ καὶ πνευματικὰ τότε Ἀθήνα, τὸν πλησίαζαν ἢ ζοῦσαν κοντά του. Σεβάσμιος γέροντας, ἀπὸ κείνους πού ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Γένος ἀναδείχουν σὲ κρίσιμους καιροῦς, ὁ Νεκτάριος ἀκαμπτος μπροστὰ στὶς ὑλιστικῆς πιέσεις, τοὺς ἄθεους χλευασμούς καὶ τίς μηδενιστικῆς τάσεις, πού ἔρχονταν ἀπὸ τὴν Ἑσπερία, ὑπῆρξε ἀληθινὸ «σκεῦος» τοῦ Χριστοῦ. "Ὅσιος πνευματικὸς πατέρας, πρῶτος ἀσκητής, μὲ τὴ γλυκύτητα καὶ τὴν ὑπομονὴ πάντοτε ὡς ἔκφραση τοῦ μύχιου εἶναι του, ὁ Νεκτάριος μετὰ τὴ Ριζάρειο προχωρεῖ σὲ αὐστηρότερους, πῶς αὐθεντικούς τρόπους βίωσης τῆς πίστεως. Ἐπιθυμεῖ τὴν ἔρημο! Τὴν ἀδιάλειπτη μυστικὴ προσευχὴ. Τὴ σιωπῆ.

Πάει κιόλας καιρὸς πού κοντὰ του συγκεντρώνει ἀπλές, γυναικειῆς ψυχές. Τοῦ ζητᾶνε νὰ μοιραστοῦν μαζί του τίς πνευματικῆς ἀποτιμήσεις του. Θέλουν νὰ ἀποσυρθοῦν σ' ἓνα Μοναστήρι καὶ κεῖ, σὲ μιὰ μικρὴ ἀγιασμένη κοινότητα, νὰ βιώσουν, ὅσα ἐμποδίζονται νὰ ζήσουν μέσα σὲ μιὰ πόλη, ὅπως ἡ Ἀθήνα, ὅπου χτυπιέται ἀπὸ τὰ μαύρα κοράκια τοῦ ὑλισμοῦ, τοῦ ἔργου πάθους καὶ τῆς παράφορης ἀθεΐας. Μακρὰ ἀπὸ τὸν κόσμον θὰ ζήσουν πιότερο τὸν κόσμον... Καὶ μὲ τὴν προσευχὴ. Τὴ μετάνοια. Τὴ μελέτη. Τὴ φιλανθρωπία, θὰ βοηθήσουν στὴ διατήρησιν τῶν δυνάμεων πού χρειάζονται ἢ Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἔθνος γιὰ τίς ἔσχατες ὥρες.

*

Ἡ Μονὴ βρέθηκε. Εἶναι ἓνα μισοχαλασμένο κτίσμα. Ἐνα παλαιὸ Μοναστήρι τῆς Αἰγίνης στὴν τοποθεσία «Ξάντος»: Ἡ Ζωοδόχος Πηγῆ.

Πνευματικὸς πατέρας καὶ ψυχὴ τῆς μάνδρας ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος πού γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ παραιτεῖται ἀπὸ τὴ Ριζάρειο.

Πρῶτες ἀφοσιωμένες μοναχές, πού ἔχουν προετοιμαστεῖ κιόλας ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κατάλληλα, εἶναι ἡ τυφλὴ ἡγουμένη Ξένη, οἱ ἀδελφές Ἀκακία, Κασσιανή, Φιλοθέη, Εὐπραξία, Μαγδαληνὴ, Συγκλητικὴ κ. ἄ.

Σὲ λίγο καιρὸ τὸ κοινόβιο λειτουργεῖ σὲ αὐστηρὸ μοναχικὸ κανονισμό, καὶ ἔρχονται νὰ προστεθοῦν κι ἄλλες μοναχές.

Μιλώντας τους συχνά ὁ ὁσιος Πατέρας στὶς ὥρες τοῦ Ἑσπερινοῦ τοὺς θυμίζει ἀνάμεσα σ' ἄλλα:

«Ἡ λέξη ἀδερφές μου, ἀρετὴ γίνεται ἀπὸ τὸ ἔρω, πού σημαίνει ἀγαπᾶ, ἐπιθυμῶ. Ἀρετὴς λοιπὸν εἶναι ἡ ἐρατὴ, κατὰ μετάθεσιν τῶν γραμμάτων ἢ ἀξιαγάπητη δηλ., ἡ ἐπιθυμητή. Ἀρετὴ σημαίνει κάτι πού θέλει κανεὶς ν' ἀποκτήσει, ἓνα πράγμα πού ὅλοι τ' ἀγαποῦνε κι ὅλοι τὸ ἐπιθυμοῦνε.

*

"Ὅλη ἡ Ἀθήνα τώρα γνωρίζει τὸν Πενταπόλεως Νεκτάριο: Τὸ πλούσιο πνευματικὸ ἔργο του στὴ Ριζάρειο καὶ τὴν ἀκτινοβολία τῆς ὁσιότητάς του στὸ Μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδας καὶ σ' ὅλη τὴν Αἴγινα.

Κι αὐτὸ εἶναι μιὰ παρηγοριά γιὰ κείνους πού ζοῦν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη σὲ παράλληλες συντεταγμένες.

Βυθίζεται ὁ κόσμος σ' ἓνα σκοτάδι ἀδιέξοδης μανίας. Συσπειρώνονται ὁμως κι οἱ ἀγωνιζόμενες μοναχικῆς ψυχῆς γύρω ἀπὸ τὴν ἀσβηστη ἐστία τῆς Ἐκκλησίας καὶ «ἄχρι καιροῦ» διατηροῦν ἀλώβητους τοὺς ψαλμικούς δρόμους τῆς ἐπιστροφῆς. Τῆς ἐλπίδας. Τῆς λύτρωσης καὶ τῆ Ἀνάστασης.

*

Ἄσκησις καὶ ἔρημος. Ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος ἀκάματος φωτίζει καὶ προσφέρεται, ὡς Ἱεράρχης, ὡς συγγραφέας, ὡς ἀσκητικὸς ἀθλητής καὶ ποιμένας, ὡς πνευματικὸς καὶ ταπεινὸς διάκονος κάθε ψυχῆς. "Ὅμως, μιὰ ζωὴ ὅταν ἀναλώνεται καθημερινά, ὡς κένωση σώματος καὶ πνεύματος, ἔρχεται ὥρα καὶ λυγίζει. Πράγμα

(Συνέχεια εἰς τὴν σελίδα 279)

Ο ΚΛΗΡΙΚΟΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ(*)

Τοῦ Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη
Ἱεροκήρυκος

Κοντολογίς, κατὰ τὸν νοῦν τοῦ Θεοῦ Παύλου, ὅποιος ἀναλαβαίνει τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα τῆς ποιμαντορίας ὀφείλει νὰ διαθέτῃ μεγάλα ἀποθέματα ἀνωτερότητας, μεγαθυμίας, ἐνεργητικότητος. Πρέπει νάναί κοινωνικός, μὲ τὴν καλὴν σημασίᾳ τῆς λέξεως, κί ὄχι ἄνθρωπος τῶν «σαλονιῶν». Χρειάζεται νὰ ἔχη τὴν διακριτικότητα καὶ τὸν ἐνθεο ζῆλο, ὥστε νάναί (πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος)⁴⁷, δηλ. καταρτισμένος κί ὀλοπρόθυμος. Γιὰ τὴν καλλίτερη κί ἐπωφελέστερη ἐξυπηρέτησι τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του, χωρὶς ποτε νὰ δίνῃ αὐπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς βλεφάροις νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις) του⁴⁸, ὅπου καὶ θ' ἀντηχῆ διαρκῶς τὸ ἀποστολικὸ πρόσταγμα: «ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν»⁴⁹.

5. Ἀγωνιστικός. «Ὅταν ὑπάρχη ἀπέναντί μας ὁ προαιώνιος καὶ ἀδυσώπητος ἐχθρὸς μας, ὁ ἀνθρωποκτόνος καὶ ἀρχέκακος δράκων, ὁ ὄφις ὁ μέγας ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος Διάβολος, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην», ὁ ὅποιος — κατὰ τὸν Ἀπόστολο — μεθοδεύει ἐναντίον μας ἐντονο ἀγῶνα, καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν «ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίρῃ»⁵⁰, εἶναι δυνατὸν, τὸσον ὁ Ἐπίσκοπος, ὅσο καὶ ὁ Πρεσβύτερος, νὰ ἐφησυχάζουν, καὶ νὰ ἀδρανοῦν; Ἐδῶ διαπιστώνει ὁ μέγας Παῦλος, πὼς ὀρισμένοι, δυστυχῶς, χριστιανοὶ ἔπεσαν ἤδη στὰ δίχτυα του. Παρασύρθησαν. Καὶ ἀστοχῆσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν μὴ νοοῦντες μήτε ἀ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαίουνται. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς «τὴν ἀγαθὴν συνείδησιν ἀπωσάμενοι περὶ τὴν ἀλήθειαν ἡστόχησαν καὶ περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν». Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο. Ἀλλά, καὶ περαιτέρω, «ἐπὶ πλεῖον προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον πλανῶντες καὶ πλανώμενοι». Ἐμεῖς δὲ ἀκοιτιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἡλπίκαμεν ἐν Θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων μάλιστα δὲ πιστῶν». Ἀλλὰ «καὶ πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται»⁵¹. Ἐπομένως, δὲν ἡμπορεῖ, δὲν εἶναι μὲ κανένα τρόπο νοητό, ὅποιος ἔχει ὑπεύθυνα ἀναλάβει, καὶ ἀσκεῖ, ποιμαντικὸ ἔργο στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χρι-

στοῦ, νὰ μὴ διαθέτῃ ἀγωνιστικὸ πνεῦμα, ἀγωνιστικὴ διάθεσι, ἀποφασιστικότητα, «ἵνα στρατεῦῃ τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν»⁵². Εὐρίσκειται, ἄρα, σ' ἐμπόλεμη διαρκὴ κατάστασι. Καί, σὰν καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐνδυναμούμενος μὲ τὴ χάρι Του, ὁ Ὅποιος δὲν μᾶς ἔδωκε «πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ»⁵³, χωρὶς ν' ἀναμιγνύεται κί ἐμπλέκεται σὲ ὑποθέσεις ξένες πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἀποστολή του, σὲ φροντίδες εὐτελεῖς τῆς ζωῆς, ὀφείλει ν' ἀγωνίζεται, συνέχεια καὶ συστηματικά, «τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως»⁵⁴. Γιὰ ν' ἀρέσῃ σ' Ἐκεῖνο — τὸν Χριστό —, ποὺ τὸν ἐστρατολόγησε. Εἶναι δ' ἐπιβεβλημένο σ' αὐτὸν ν' ἀποφεύγῃ «τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας»⁵⁵, «τὰς βεβήλους κενοφωνίας» καὶ «τὰς μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις», αἱ ὁποῖαι «γεννώσι μάχας»⁵⁶, χωρὶς νὰ συσχηματίζεται «τῷ αἰῶνι τούτῳ»⁵⁷, σὰν ἀνθρωπάρεσκος, καὶ ὄχι σὰν δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ⁵⁸. Γι' αὐτὸ καὶ τοῦ παραγγέλλει, καὶ μαζί τὸν ἐξορκίζει ὁ Παῦλος, ἐνάπιον τοῦ Θεοῦ, ν' ἀγωνίζεται ἐπίμονα καὶ σταθερά, ὥστε νὰ τηρήσῃ «τὴν ἐντολήν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁵⁹. Νὰ διαφυλάττῃ, σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ, «τὴν παρακαταθήκην τοῦ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας τῆς ψευδανύμου γνώσεως»⁶⁰. Καὶ ἂν κανεὶς διδάσκῃ διαφορετικὰ ἀπ' τὸ Εὐαγγέλιο· ἂν δὲν ἀκολουθῆ τοὺς ὑγιεῖς κί ἀμόλυντους, ἀπ' τὴν ἀρρώστια τῆς πλάνης, λόγους τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν διδασκαλία, ποὺ εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν εὐσέβεια, αὐτὸς εἶναι, δίχως ἄλλο, τυφλωμένος καὶ φουσιωμένος ἀπὸ ὑπερηφάνεια. Νομίζει, πὼς τὰ ξέρει ὅλα, ἔστω κί ἂν στὴν πραγματικότητα ἀποδεικνύεται, πὼς δὲν ξέρει τίποτε! Ἐχει τὴν ἀρρώστια νὰ συζητῆ, καὶ νὰ ἐξετάζῃ, τὰ μάταια κί ἀναφελῆ· καὶ νὰ παρασύρεται σὲ λογομαχίας, ἀπ' τίς ὁποῖες δημιουργοῦνται: φθόνος, φιλονεικία, κακολογίαι, ὑποψίες κακὰς καὶ ἄδικας· προέρχονται, ἀκόμη,

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 262 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 τεύχους

47. Β' Τιμ. γ' 17.

48. Ψαλμ. ρλα' 4.

49. Α' Τιμ. δ' 14-16.

50. Ἰωάν. η' 44. Ἐφεσ. ε' 11, Α' Πέτρ. ε' 8, Α' Ἰωάν. γ' 15, Ἀποκ. ιβ' 9.

51. Α' Τιμ. α' 6-8, 19, δ' 7-10, Β' Τιμ. β' 17-18, γ' 12-13.

52. Α' Τιμ. α' 19.

53. Β' Τιμ. β' 3.7.

54. Α' Τιμ. ε' 12, Β' Τιμ. β' 1-4.

55. Β' Τιμ. γ' 22.

56. Α' Τιμ. δ' 7, Β' Τιμ. β' 15, γ' 23.

57. Ρωμ. ιβ' 2.

58. Ἐφεσ. ε' 6, Κοδ. δ' 22.

59. Α' Τιμ. ε' 13-15.

60. Α' Τιμ. ε' 20, Β' Τιμ. α' 14.

παράλογες και μάταιες ασχολίες ανθρώπων, που έχουν χαλασμένο και διεφθαρμένο το νοῦ τους· κι' έχουν τελείως στερηθῆ τὴν ἀλήθεια. Τέτοιου εἴδους ἄνθρωποι νομίζουν, πὼς ἡ εὐσέβεια εἶναι πηγὴ αἰσχροῦς ἐκμεταλλεύσεως καὶ υλικοῦ πλουτισμοῦ. Σὺ ὅμως, ὁ πιστὸς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, στέκε μακριὰ ἀπ' αὐτούς⁶¹. Ἀλλ' αὐτὸ γιὰ νὰ γίνῃ, χρειάζεται γενναιότητα κι' ἀποφασιστικότητα. Ἀπαιτεῖται ἀγωνιστικότητα στὴν ψυχὴ καὶ στὴν ζωὴ τοῦ κάθε ἀγαθοῦ Ποιμένου. Δὲν θὰ μπορέσῃ ποτὲ νὰ φανῆ ἄξιος τῆς ἀποστολῆς του, ἂν δὲν συνειδητοποιήσῃ αὐτὴ τὴν ἀνάγκη. Ἄν δὲν πεισθῆ ἀπόλυτα γι' αὐτὸ τὸ ὑπέρτατο χρέος του. Καὶ μάλιστα, ἂν δὲν νοιώσῃ βαθιά, πὼς ἰδιαίτερα, στοὺς ἐσχάτους τούτους καιροὺς, ἔχει πλεονάσει ἀνάμεσά μας ἡ ἀνομία. Κι' ἡ ἀποστασία ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ τὴ ζωὴ τῆς εὐσεβείας παίρνει ὄλοένα καὶ περισσότερο διαστάσεις. Καὶ γι' αὐτὸ — κατὰ τὴν σαφῆ πρόρρηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος — ὄχι μόνο οἱ ἀπομακρυνθέντες ἀπ' τὴν ἀγία Πίστι, οἱ ψευδοδιδασκαλοὶ, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι, στοὺς ὑστερινούς καιροὺς, θ' ἀποστατήσουν ἀπ' τὴν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ θὰ προσέχουν, σύμφωνα μὲ τίς δικές τους ἐπιθυμίες καὶ σφαλερὲς ἐκτιμήσεις, σ' ἄνθρωπους, ποὺ θὰ κατέχονται ἀπὸ πνεύματα πλάνης, καθὼς καὶ διδασκαλίες, ποὺ θὰ τίς ἐμπνέωνται ἀπ' τὰ δαιμόνια. Θὰ προσέχουν δηλ. σ' ἄνθρώπους, ποὺ ψευδολογοῦν μὲ ὑποκρισία. Κι' ἔχουν καυτηριασμένη κι' ἀναίσθητη τὴ συνείδησί τους. Θὰ προτιμοῦν αὐτούς, ποὺ ἀπ' τὴν διδασκαλία τους θὰ αἰσθάνονται στ' αὐτιά τους γαργαλισμὸ καὶ τέρψι. Ἐπομένως, δὲν θ' ἀνέχονται τὴν ὑγῆ καὶ ὀρθὴ διδασκαλία. Θ' ἀποστρέψουν γι' αὐτὸ τὴν ἀκοή τους ἀπ' τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, ὅποτε μόνοι τους θὰ παρεκτραποῦν σὲ μύθους κι' ἀναλήθειες⁶².

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι θὰ φανῆ ἡ ποιότητα τοῦ κάθε Ποιμένου. Θὰ πάρῃ τὴν προσήκουσα θέσι; Θὰ ὑπερασπισθῆ τὰ ὅσα καὶ ἱερά, ποὺ ὀρκίσθηκε νὰ τὰ διαφυλάξῃ μέχρι τὴν ὕστατη πνοή του; Θ' ἀγωνισθῆ, καὶ στὴν ἀνάγκη θὰ θυσιάσῃ; Τότε θ' ἀποδειχθῆ ἄξιος τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

Τὸ παράδειγμα τῆς ἀγωνιστικότητος τὸ δίνει «ὁ μέγας τῆς ἀληθείας ἀγωνιστής», ὁ ἅγιος Παῦλος, καθὼς λέει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Δὲν ἔπαυσε ποτὲ ν' ἀγωνίζεται γιὰ τοὺς πιστοὺς, ἀκόμη καὶ στίς προσευχές του. Γράφει, λοιπόν, στὸν Τιμόθεο, ἀπ' τὰ ἀνήλικα βῆθη τῆς δευτέρας φρικτῆς φυλακῆς του, στὸ κύκνειο ἄσμα του: Ἀγρύπνη καὶ πρόσεχε σ' ὅλα, ὅσα σοῦ παρουσιάζει τὸ ποιμαντικὸ σου ἔργο. Κοπιάζε στὸν ἀγῶνα σου τὸν ἱερό. Μὴ ξεχνᾶς, πὼς κι' ἐγὼ ἔχω ἀγωνισθῆ τὸν καλὸ ἀγῶνα γιὰ τὴν διάδοσι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Ὅμως ἔχω φθάσει πιά στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ δρόμου γιὰ τὴν κατάκτησι τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐκπλήρωσι τοῦ ὑψηλοῦ μου καθήκοντος. Συναισθάνομαι βαθιά, πὼς στὸ ἀκέραιο διαφύλαξα τὴν ἀγία Πίστι⁶³. Καὶ τώρα πάσχω. Καὶ κακοπαθῶ στὴ σκληρῆ

φυλακῆ μου αὐτὴ σὰν κακοῦργος, γιὰ τὸ Εὐαγγέλιον. Δὲν ντρέπομαι ὅμως καθόλου γι' αὐτό. Τὸ θεωρῶ ὑψίστη τιμὴ μου⁶³.

Ἔτσι ὅμως πρέπει νὰ αἰσθάνεται καὶ κάθε Ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ λησμονῆ τὴν ἀποστολικὴ προτροπή: Μὴ διατάζης, καὶ μὴ ντραπῆς, νὰ ὁμολογῆς τὴν μαρτυρία γιὰ τὸν Ἐσταυρωμένον Κύριόν μας. Συγκακοπάθησε χάριν τοῦ Εὐαγγελίου Του. Ἀγωνίζου χάριν αὐτοῦ ὀπλισμένος μὲ τὴ δύναμι, ποὺ μᾶς δίνει ὁ Θεός. Κι' ἂν δείχνουμε ὑπομονὴ στίς πολυποικίλες θλίψεις, ποὺ θὰ ὑποφέρουμε γι' Αὐτόν, θῆρη ἢ εὐλογημένη μέρα, ποὺ θὰ τιμηθοῦμε. Θὰ συμβασιλεύσουμε μαζί Του. Ἄν ὅμως Τὸν ἀρνηθοῦμε, τότε κι' Ἐκεῖνος θὰ μᾶς ἀρνηθῆ. Ἄν ἐμεῖς δείχνουμε στὰ λόγια Του δυσπιστία, Ἐκεῖνος μένει πιστὸς σ' ὅσα μᾶς ὑπόσχεται. Δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ τὸν ἑαυτὸ Του. Δὲν μπορεῖ ν' ἀθετήσῃ τὰ λόγια Του⁶⁴.

Β' ΔΙΑΚΟΝΟΣ

1. Ἰδιαίτερο λόγο γιὰ τοὺς Διακόνους κάνει ὁ θεῖος Παῦλος στίς ποιμαντικὰς Ἐπιστολές του. Πολλὰ βέβαια ἀπ' ὅσα παραπάνω ἐξέθεσε γιὰ τοὺς δυὸ ἄλλους ἱερατικούς βαθμούς, τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τοῦ Πρεσβυτέρου, ἰσχύουν καὶ γι' αὐτόν. Γιατί, κι' οἱ Διάκονοι πρέπει νὰ δοκιμάζονται. Κι' ὕστερα νὰ χειροτονοῦνται. Καὶ τοῦτο, γιὰ νάχουν μέσα τους ἀκλόνητο (τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει). Πρέπει μ' ἄλλα λόγια νὰ διαθέτουν κι' αὐτοὶ τὴν καλὴ μαρτυρία τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ εὐαγγελικῆς ζωῆς. Νὰ διακρίνονται γιὰ τὴν ἠθικὴ καθαρότητα καὶ τὴ σεμνότητα τοῦ βίου τους. Νὰ τοὺς στολίξῃ ὁ κόσμος τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν. Νὰ πράττουν ἔργα καλὰ καὶ θεάρεστα. Καὶ νὰ μὴν ἀσχολοῦνται σὲ πολυποσίες καὶ μέθες, ποὺ εἶναι ἀσωτία. Νὰ μὴν εἶναι κι' αὐτοὶ αἰσχροκερδεῖς καὶ φιλάργυροι. Μήτε ὑπουργοὶ καὶ δολεροί, διπρόσωποι στὴ διακονία τους κι' ἀπρόσεκτοι. Νὰ εἶναι κι' αὐτοὶ ἄνδρες μιᾶς μόνο γυναίκας (κι' ὄχι διγάμοι), καλοὶ προϊστάμενοι τῶν παιδιῶν, τῆς οἰκογενείας τους. Καὶ μὲ μιὰ λέξι, νάναι «ἀνεγκλητοί», δηλ. ἀκατηγόρητοι καὶ ἄμεμπτοι. Κι' ὅλα αὐτά, γιὰ ν' ἀποβῆ ἡ διακονία τους θεοφιλῆς. Καὶ διαρκῶς πνευματικὰ νὰ δυναμώνουν μελετώντας καὶ ζώντας τὰ λόγια τῆς πίστεως καὶ τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας... Καὶ τότε γεμάτοι ἀπ' τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θὰ ἠμποροῦν νὰ παρουσιάζονται κι' αὐτοὶ φλογόψυχοι καὶ θεόμορφοι. Καλοὶ καὶ πιστοὶ διάκονοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, «λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ», στὴν καθόλου ζωὴ τους, «τῷ Κυρίῳ»⁶⁵.

Γ' Η ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΙΣ

1. Ἐπειδὴ ὁ τρισμακάριος Παῦλος προέβλεψε κι' ἔγραψε ἀλλοῦ, πὼς ἀνήκει «δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη» σὲ καθένα, ποὺ σκέπτεται καὶ πράττει ὀλοπρόθυμα τὸ χριστιανικὸ καθήκόν του, τὸ ἀγαθόν, γι' αὐτό

63. Β' Τιμ. α' 3, δ' 7-8. Πρβλ. Κολ. α' 3, δ' 12, Φιλ. α' 9, Β' Θεσ. α' 11.

64. Α' Τιμ. ε' 3-7.

62. Α' Τιμ. δ' 1-4, Β' Τιμ. δ' 3.

64. Β' Τιμ. α' 8-9, β' 3, 9-13, δ' 5.

65. Ἐφεσ. ε' 19, Κολ. γ' 16.

καί στήν προκειμένη περίπτωση δὲν παραλείπει νὰ ἐπαναλάβῃ, πῶς εἰδικά τώρα, τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Καί τοῦτο, ὄχι μόνο γιὰ νὰ θεραπεύσῃ μιὰ ψυχολογικὴ ἀνάγκη κι' ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου, καί νὰ κεντρίσῃ τὴ φιλοτιμία του, ἀλλὰ καί νὰ τὸ παρουσιάσῃ σὰν ἄξιο καὶ δίκαιο, σὰν πρᾶξι δικαιοσύνης, σὰν ἀναγνώρισι μιᾶς ἀγίας ζωῆς κι' εὐδόκιμης ὑπηρεσίας.

Εἶναι «ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ» ἐτόνισε τόσο ὁ Χριστός, ὅσο κι' ὁ Παῦλος⁶⁶.

2. Γι' αὐτὸ καί, μόλις ἐτελείωσε τὶς πατρικὲς του συμβουλὲς καί ὑποθήκες, πρόσθεσε: Οἱ Διάκονοι, πὺ θὰ ὑπηρετήσουν πιστά κι' ἀποδοτικά, ἐπομένως θὰ ἐκπληρώσουν στὸ ἀκέραιο τὸ ἱερὸ καθήκον τους, θὰναι ἄξιοι νὰ προαχθοῦν σ' ἀνώτερο ἀξίωμα⁶⁷. «Ὅμως θ' ἀποκτήσουν καὶ μεγάλη παρρησία ἀπέναντι στὸ Θεό, πὺ τὴν χαρίζει ἡ πίστις στὸν Ἰησοῦ Χριστό⁶⁸.

Καί οἱ προϊστάμενοι Ἱερεῖς, πὺ ἀποδεικνύονται ἄξιοι τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τους, πὺ διακρίνονται γιὰ τὶς ἐντατικὲς προσπάθειες καὶ τοὺς μόχθους τους στὸ θεῖο Κήρυγμα, εἶναι ἄξιοι καὶ δίκαιο νὰ ἐπιβραβεῦνται, ξεχωριστὰ νὰ τιμῶνται, κατὰ τὴν ὑπόδειξι τοῦ Θεοῦ Ἀποστόλου. «Διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ»⁶⁹.

3. Ἰδιαιτέρα ὅμως — γιὰ τὴν ἀδικία τῶν ἀνθρώπων τοῦ παρόντος αἰῶνος, τοῦ ἀπατεῶνος — πρέπει νὰ στοχάζονται, σὰν ἄξιοι μὲ συνείδησι ἀγαθῆ, πὺς εἶναι, δίχως ἄλλο, ὁ ἐπαινὸς τους στὸ Εὐαγγέλιο, «οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ»⁷⁰, ἀπ' τὸν Ὅποιο καὶ θὰ λάβουν μιὰ μέρα «τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεώς» Του, τὴν ἀνταπόδοσι τῆς αἰωνίου κληρονομίας, τὸν ἄφθορτο στέφανο τῆς ζωῆς⁷¹.

Κι' ὁ ἴδιος, ὁ Ἄπ. Παῦλος, μεγάλος ἀδικημένος καὶ κατατρεγμένος στὴ ζωῆ, σ' αὐτὸ ἐπίστευσε κι'

ἀπέβλεπε. Στὸν δικαιωρὶτῆ καὶ μισθαποδότῃ Κύριο. Αὐτὸς μιὰ μέρα θ' ἀπονεύμῃ καὶ σ' αὐτόν, καὶ σὲ κάθε πιστὸ κι' ἐκλεκτό Του, ἐπάξια καὶ δίκαια, τὸ ἀμαράντινο στεφάνι στὴν ἐπουράνια κι' αἰώνια Βασιλεία Του. Αὐτὸ τὸ αἰσθάνεται βαθιά. Καί τὸ ζῆ ἀπὸ τώρα. Γιὰ ὅλους τοὺς μόχθους κι' ἀγῶνες του. Γιὰ ὅλες τὶς προσφορὲς καὶ τὶς θυσίαις Του. «Λοιπὸν — τὸνίζει — ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ»⁷².

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, εἶναι ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ κάθε ἀδελφὸς Κληρικὸς νὰ διαβάσῃ τακτικὰ καὶ προσεκτικὰ τὶς ποιμαντικὲς Ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Καί νὰ στέκεται μ' εὐλαβικὴ διάθεσι ν' ἀκούῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόζῃ μ' ἀκρίβεια, ὅσα ὁ θεόπνευστος πνευματικὸς μας πατέρας καὶ διδάσκαλος, ὁ μεγάλος αὐτὸς Ἱεροκήρυκας, τὸ Στόμα τοῦ Χριστοῦ, μὲ τόση ἀγάπη πατρικὴ καὶ μ' ἐνδιαφέρον ἀπαραμειωτο, μᾶς συνιστᾷ, καὶ μᾶς λέει. Γιὰ τὸ δικὸ μας τὸ καλὸ πρῶτα. Γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας κατόπιν. Ἀλλὰ γιὰ τῶν πιστῶν χριστιανῶν μας τὴν σωστὴ διαποίησιν.

— Λοιπὸν, «Νῆφε ἐν πᾶσι»⁷³, ἀδελφέ μου.

— «Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος»⁷⁴.

— Χρέος σου εἶναι «ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ»⁷⁵.

— «Δώη σοι ὁ Κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι, εἶνα ἄρτιος ἢ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρητισμένος»⁷⁶.

ΤΕΛΟΣ

66. Ρωμ. β' 10.

67. Ματθ. ι' 10, Λουκ. ι' 7, Α' Τιμ. ε' 5, Β' Τιμ. β' 7.

68. Α' Τιμ. γ' 13.

69. Α' Τιμ. ε' 17.

70. Ρωμ. β' 29, Β' Κορ. η' 18.

71. Α' Κορ. θ' 24, ι' 23-27, Φιλ. γ' 14. Κολ. δ' 24, Ἰακ. α' 12, Α' Πέτρ. ε' 4.7, Ἀποκ. β' 10.

72. Β' Τιμ. δ' 8.

73. Β' Τιμ. δ' 5.

74. Α' Τιμ. δ' 14.

75. Β' Τιμ. α' 6.

76. Β' Τιμ. β' 7, γ' 17.

ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 276)

πὺ ἐγινε καὶ μὲ τὸν Ἅγιό μας. Ἀρρώστησε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1920 βαριά. Ἡ Ἀθήνα, πὺ ὑπῆρξε ἡ πολιτεία τῆς προσευχῆς καὶ τῶν θαυμάτων του, τὸν δέχτηκε μὲ τὴ θέληση καὶ τὴν ἐλπίδα νὰ τὸν θεραπεύσει. Ἀλλὰ στὶς 9 Νοέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου παράδωσε τὴν ἁγία ψυχὴ του στὸν Κύριο, «ὃν ἠγάπησε καὶ ὑπηρετήσε πιστῶς ἐκ νεότητος αὐτοῦ καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἄποιο ἐβάστασε ἐν μέσῳ μυρίων ἐναντιοτήτων, συκοφαντιῶν καὶ πειρασμῶν».

Ἡ Ὁρθοδοξία ἔχασε ἕναν ἀθλητῆ, ἀλλὰ πλουτίστηκε μ' ἕναν Ἱεράρχη ἅγιο. Τὰ θαύματά του ἀπὸ τότε εἶναι καθημερινὴ παρουσία μέσα στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τροφή πνευματικὴ κι ἐλπίδα ζωῆς.

Ἡ Ριζάρειος καὶ τὸ Ἀρτειαίειο νοσοκομεῖο εἶναι δυὸ χῶροι ἱεροὶ πιά μέσα στὴν Ἀθήνα, πὺ καταξιώθηκαν ἀπὸ τὴ ζωντάνια καὶ τὴν ἀγιοςύνῃ τοῦ ἁγίου Νεκταρίου.

Γιατὶ «ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος ἐπέτυχε τὴν ἀγιότητα εἰς τὸ ἴδιον ἐπίζηλον ἐπίπεδον ὡς οἱ μεγάλοι φωστῆρες καὶ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν... ὀλόκληρος ὁ βίος του ἦτο οὐδὲν ἕτερον εἰμὴ μία συνεχὴς δοξολογία τοῦ Θεοῦ καὶ μία ἀκούραστος προσπάθεια νὰ εὐεργετῇ...».

Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τὸν ἀνακηρύξε «Ἅγιο στὰ 1961 καὶ ἀπὸ τότε ὅλοι ψάλλουμε:

«Ὁρθοδοξίας τὸν ἀστέρα τὸν νεόφωτον καὶ Ἐκκλησίας τὸ νεόδητον προτείχισμα ἀνυμνήσωμεν καρδίας ἐν εὐφροσύνῃ...».

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

«Οἱ τρυφεροὶ μου ἐπορεύθησαν

Ο ΑΓΙΟΣ Νεκτάριος (9 Νοεμβρίου), ἕνας ἀπὸ τοὺς πῦλ λαοφιλεῖς φωστῆρες τῆς θεότητος, ἀνήκει στὴ χορεία τῶν ὄψιμων, τῶν νεοφανῶν ὀνομάτων τοῦ Ἑορτολογίου († 1920). Ἡ παρουσία του ἀποδεικνύει ὅτι σὲ ὅλους τοὺς καιροὺς ἡ θεία Χάρις κάνει τὰ θαύματά της, καλλύνοντας ψυχὰς πέρα ἀπὸ τὰ συνηθισμένα ὄρια.

Ἐπηρετήσε τὴν Ἐκκλησία, ὅσο ζοῦσε στὴ γῆ, μὲ σεμνὸ ζῆλο, ταπεινὸ φρόνημα καὶ ἀπεράντη ἀνεξικακία, ἀνταποδίδοντας στοὺς διώκτες του — ἀλλήμιμον ἐκκλησιαστικοὺς ἀθρώπους — τὸ κακὸ πὸν τοῦ ἔκαρναν, μόνον μὲ τὸ καλὸ.

Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος τοῦ χάρισε, μετὰ τὴ μακαρία κοίμησίν του, πολλὴ δόξα. Σήμερα, ἡ μνήμη του ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ζῶσα καὶ γλυκεῖα. Καὶ θὰ εἶναι ἀσφαλῶς γιὰ πάντα. Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος εἶναι κατὰ τὸ προφητικόν, ἕνας ἀπὸ τοὺς «τρυφεροὺς» τοῦ Θεοῦ, πὸν «ἐπορεύθησαν ὁδοὺς τραχείας». Ἦταν λοιπὸν ἐπόμενον νὰ τοῦ δοθεῖ ἀπὸ τὸν οὐράνιον Ἀθλοθέτη λαμπρότατο στεφάνι.

«Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες».

Ο Κύριος, στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὀμιλία, μακάριωσε τοὺς ἐλεήμονες. Καὶ τοὺς ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ βροῦν κι αὐτοὶ ἔλεος ἐκ μέρους του. Τί σημαίνει ἐλεήμονες; Ὅχι μόνον ὅσους προσφέρουν ἀπὸ τὸ πονγγί τους κάτι, συνήθως δὲ ἀσήμαντο, στὸν πάσχοντα («πλησίον»). Ἀλλὰ γενικὰ τοὺς σπλαγχνικοὺς, αὐτοὺς πὸν εἶναι, γιὰ νὰ δανειστοῦμε μιὰ φράση ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, «τετρωμένοι ἀγάπης». Εἶναι ἀκριβῶς ὅσοι ἀνταποκρίνονται ἐνεργὰ στὴν κορυφαία ἐντολὴ τοῦ Ἐδγγελίου.

Ἐνας πρωταθλητῆς αὐτῆς τῆς ἀρετῆς ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας (12 Νοεμβρίου), πὸν κοιμήθηκε ἐν Κυρίῳ κατὰ τὸ α' ἡμισυ τοῦ ζ' αἰῶνα. Ἡ Ἐκκλησία ἔβαλε δίπλα στὸ ὄνομά του τὸ ἐπίθετο «Ἐλεήμων», ταιριαστὸ στολίδι. Μᾶς θυμίζει ἔτσι τὸ πρωτεῖο τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ ποιμένα στὴν πολύτιμη ιδιότητα, πὸν εἶναι γιὰ τοὺς ἐργάτες τοῦ Ἐδγγελίου ἡ οὐσία τῆς ἀποστολῆς τους.

Ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων.

ΟΙ πολλοὶ τῶν πιστῶν, ἀπὸ παροπαράδοτη συνήθεια, προσέρχονται στὴ μετέληξη τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία

τῶν Χριστουγέννων. Ἄλλοι, ἀπ' αὐτοὺς, μεγάλος ἀριθμὸς, νηστεύουν μερικὲς μέρες πρὶν ἀπὸ τὴν ἐορτῆ. Ἄλλοι προετοιμάζονται τηρώντας τὴ σχετικὴ Σαρακοστή.

Γιὰ τοὺς καλοὺς ποιμένες, χρὸς σαφὲς εἶναι νὰ διαφωτίζον τὸ χριστεπώνυμο Πλήρωμα σχετικὰ μὲ τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ἀποχῆς ἀπὸ δοσιμένα ἐδέσματα. Ἀντλώντας ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, ὅπου ἐκτὸς ἄλλων βλέπουμε ὅτι ἡ νηστεία, ὄντας ὅπως λέει ὁ Μ. Βασίλειος, «συνομήλικη μὲ τὸ ἀνθρώπινο γένος», θεσμοθετήθηκε πρὶν ἀπὸ τὴν παρακοῆ τῶν Πρωτοπλάστων. Πράγμα πὸν σημαίνει ὅτι δὲν ἔχει μόνον χαρακτῆρα ἐξαφαινωμένου ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι εἴμαστε ὄπο μετάνοια. Οἱ Προπάτορές μας, ἀκηλίδωτοι ἀκόμη ἀπὸ τὸ Κακό, προστάχθηκαν νὰ μὴ τρώγον ἀπὸ τοὺς καρποὺς ἐνὸς δένδρου τῆς Ἐδέμ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρὸν διαρκείας τῆς νηστείας, ἃς προσέχουν οἱ κληρικοὶ μας, ἰδίως κατὰ τὸ Μυστήριον τῆς Ἱ. Ἐξομολογήσεως, ὥστε νὰ μὴ τὸν ὀρίζουν ἀκριβῶς. Ὅλοι οἱ χριστιανοί, κατὰ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, δὲν εἶναι ἐξ ἴσου δυνατοί. Πρέπει νὰ νηστεύουν μέσα στὰ ὄρια τῆς ἀνθεκτικότητάς τους.

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς.

Ο Ὅσιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς († 1360) εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους θεολόγους τοῦ Βυζαντίου. Ἐγινε ξακουστός, στὸ κῆλημα τῶν αἰώνων, γιὰ τοὺς σθεναροὺς ἀγῶνες του ἐναντίον λατινικῶν πλανῶν, πὸν ἀπειλοῦσαν νὰ παρεισφύσουν στὴ νοοτροπία τῆς χριστιανικῆς, τῆς ὀρθόδοξης Ἀνατολῆς. Συγκεκριμένα, γιὰ τὴ φωτοφόρο διδασκαλία του περὶ διακρίσεως ἀνάμεσα στὴν ἀπόσιτη στοὺς ἀθρώπους θεία οὐσία καὶ τὴν καταληπτὴ θεία ἐνέργεια. Ἡ μνήμη του τιμᾶται στὶς 14 Νοεμβρίου.

Φίλοι πὸν δὲν μᾶς ἀποχωρίζονται.

ΓΙΑ τὸν ποιμένα, ὑπόλογο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίον του, τῶν ὁποίων νιώθει τίς ἀνάγκες σὰν δικῆς του, ἀνταποκρινόμενος σ' αὐτῆς μὲ ἐδγγελικὴ ἀγάπη, λέει κάπου ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «Ἐχει τορεῖς χορεῖες φίλων. Οἱ πρῶτοι τὸν ἐγκαταλείπουν τὴν ὥρα τοῦ θανάτου. Εἶναι τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ. Οἱ δεῦτεροι, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, τὸν ἀποχωρίζονται μπροστὰ στὸν τάφο. Καὶ οἱ τρίτοι, τὰ καλά του ἔργα, τὸν συνοδεύουν ὡς τὸ φοβερὸ βῆμα τοῦ Κοιτῆ καὶ ἐκλιπαροῦν τὸ θεῖο ἔλεος».